

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Metody integrace osob žádajících o mezinárodní ochranu v ČR

Diplomová práce

Vedoucí práce
Vypracovala

PhDr. Salim Murad, Ph.D.
Brožíková Helena učitelství pro ZŠ, ČJ- OV/ZŠ

České Budějovice 2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/ 1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, pedagogickou fakultou, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 2012

Vlastnoruční podpis studentky

„Děkuji vedoucímu diplomové práce PhDr. Salimu Muradovi Ph.D. za trpělivost, cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Mé poděkování patří také paní Mgr. Markétě Jindrové, Bc. Petře Texlerové, za rozhovory a ochotu při spolupráci.“

Anotace

Předmětem mé diplomové práce je zachycení metod integrace osob žádajících o mezinárodní ochranu v České republice.

Práce je rozdělena do tří částí. V první části jsem se snažila vystihnout situaci osob žádajících o azyl, či doplňkovou ochranu a jejich právní a sociální postavení bezprostředně po příchodu do ČR.

Druhou část jsem věnovala osobám a organizacím zabývajících se těmito žadateli. S jednotlivými pracovníky, nejčastěji neziskových organizací, jsem vedla rozhovory a snažila se získat jejich pohled na tuto oblast.

Ve své diplomové práci jsem též využila nejnovější statistiky z Ministerstva vnitra ČR, konkrétně Odboru azylové a migrační politiky a také sociologické výzkumy Centra pro výzkum veřejného mínění.

Annotation

The main objective of this diploma thesis is to capture the immigration methods of people who are applying for asylum in the Czech Republic.

This diploma thesis is divided into three parts. In the first part, I was trying to describe the situation of people applying for asylum or additional protection and their legal and social status immediately after coming to the Czech Republic.

The second part is devoted to people and organizations dealing with these applicants. I have interviewed individual employers of mostly non-profit organizations, trying to capture their point of view on the subject.

The latest statistics have been used. These were mainly provided by the Ministry of Interior – Department for Asylum and Migration Politics and the Public Opinion Research Centre.

Obsah

ÚVOD.....	1
1 Pojmosloví.....	5
1.1 Základní pojmy.....	5
1.1.1 Azyl.....	5
1.1.2 Zákon o azylu č. 325/1999 Sb.	5
1.1.3 Mezinárodní ochrana.....	5
1.1.4 Azylant.....	6
1.1.5 Uprchlík.....	6
1.1.6 Cizinec.....	7
1.1.7 Migrant.....	7
1.1.8 Emigrant.....	7
1.1.9 Různé označení termínu „země“.....	7
1.1.10 Dublinský systém.....	8
2 Historický vývoj azylu.....	10
2.1 Starověký azyl.....	10
2.2 Středověký náboženský azyl.....	10
2.3 Diplomatický azyl.....	11
2.4 Současný mezinárodně právní azyl.....	12
3 Pobyt cizinců v České republice.....	13
3.1 Vízum do 90 dnů pobytu.....	13
3.2 Vízum nad 90 dní pobytu.....	14
3.3 Vízum k pobytu nad 90 dní – strpění pobytu.....	14
3.4 Povolení k trvalému pobytu.....	14
3.5 Poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky.....	15
3.6 Proces udělení azylu – mezinárodní ochrana.....	15

3.7	Údaje českého statistického úřadu	16
3.7.1	Mezinárodní ochrana - forma azylu a forma doplňkové ochrany.....	18
3.7.2	Formální náležitosti žádosti o mezinárodní ochranu	19
4	Předpisy a skutečnost.....	21
4.1	Děti azylantů a jejich integrace.....	23
5	Azylová zařízení pro cizince na území České republiky	25
5.1	Přijímací středisko	25
5.2	Pobytové středisko	26
5.3	Integrační azylové středisko	28
6	Služby poskytované azylovými středisky.....	29
6.1	Správa uprchlického zařízení.....	29
6.2	Stravování v jednotlivých azylových zařízeních	31
6.3	Aktivita pro volný čas.....	31
6.4	Sociální zázemí v azylových zařízeních	32
7	Integrační politika	33
7.1	První fáze integrační politiky na území České republiky	33
7.2	Druhá fáze integrační politiky na území České republiky.....	33
7.3	Třetí fáze integrační politiky v České republice	34
7.4	Státní integrační program.....	35
7.5	Státní integrační program – bydlení.....	36
7.6	Státní integrační program – kurzy českého jazyka	37
7.7	Státní integrační program – práce a nezaměstnanost.....	38
8	Integrace v praxi	39
8.1	Centrum na podporu integrace cizinců (CPIC).....	39
8.2	Kurz českého jazyka pro cizince v Centru na podporu integrace cizinců (CPIC)42	
8.3	Zkouška z českého jazyka.....	44

8.4	Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU).....	45
8.5	Rozhovor s azylantem žijícím v Českých Budějovicích	49
8.6	Krajský úřad České Budějovice.....	51
8.7	Diecézní charita České Budějovice	52
9	Statistika mezinárodní ochrany.....	53
9.1	Mezinárodní ochrana a počty jejich žadatelů	53
9.2	Řízení o udělení mezinárodní ochrany	55
9.3	Mezinárodní ochrana a Dublinský systém.....	55
10	Centrum pro výzkum veřejného mínění. Sociologický ústav AV ČR.....	57
10.1	Postoje veřejnosti k cizincům – vnímání cizinců ve vztahu k české kultuře..	57
10.2	Faktory ovlivňující vnímání osob jako cizinců.....	58
11	Výzkumná zpráva UNHCR	59
11.1	Původ a počty azylantů	59
11.2	Představy o žádoucí azylové politice obyvatel ČR.....	59
11.3	Tolerance vůči uprchlíkům	60

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá tématem metod integrace osob, žadatelů o mezinárodní ochranu v ČR. Tato otázka je v současné době velmi diskutovanou a veřejností sledovanou. Že se jedná o problém aktuální, dokazují i mezinárodní úmluvy, které se tohoto tématu týkají: mezi nejvýznamnější je možné zařadit Chartu základních práv Evropské unie, Ženevskou úmluvu a také úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Český právní systém odkazuje v této problematice na Zákon o azylu č. 325/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Ovšem tyto právní předpisy pojednávají pouze o problémech, které se týkají přímo právní ochrany osob, které o ochranu žádají. Sama žádost je podmíněna určitými pravidly, která určují nárok žadatele na právní ochranu. Na jejich základě je rozhodnuto, zda má žadatel na ochranu nárok či nikoli. Tento proces je složitý a výsledek není pro žadatele vždy příznivý. Pokud je mezinárodní ochrana žadateli udělena, nastává další část jeho života a tou je samotná integrace do naší společnosti.

Tato samotná integrace je často pro cizince, kteří v ČR získali azyl, velmi složitá. Je přirozené, že se projevuje jazyková bariéra. Stejným problémem začleňování do společnosti mohou být i odlišnosti náboženské, kulturní či ekonomické. Právě ekonomická stránka integrace může být pro mnohé osoby problematická, vzhledem k neznalosti jazyka či nedostatečnému vzdělání nebo nemožnosti prokázat dosažené vzdělání. Je naše republika vůbec připravená na integraci těchto osob? A to nejen po stránce právní, ale i po stránce organizační? Je zde dostatek organizací, které se věnují integraci azylantů? Toto jsou otázky, které kladu ve své diplomové práci a na které zde odpovídám.

V úvodu diplomové práce se zabývám definováním základních pojmů, které s touto problematikou souvisí, a uvádím zde základní právní předpisy, které upravují žádost osoby o mezinárodní ochranu. Pozornost věnuji právě podmínkám, které musí tito žadatelé splnit, aby byla jejich žádost opodstatněná. Tyto předpisy a zákony zde uvádím v souvislosti s mezinárodním právním systémem, protože jde o problém, který je skutečně mezinárodní.

Po uvedení do základních pojmů se věnuji historii azylu, v souvislosti s dějinným vývojem. Od tohoto historického tématu přecházím k současnosti. V této

částí diplomové práce se zabývám současným právním systémem, který umožňuje integraci osob, jimž byla umožněna právní ochrana v ČR. V této části se zmiňuji o současných metodách integrace a také o současných, platných zákonech a postupech. Zabývám se otázkou, zda se právní řád ČR dostatečně věnuje problému integrace osob do naší společnosti a zda je na území našeho státu dostatečně propracovaná síť služeb, která se tomuto problému věnuje. Vzhledem k tomu, že se jedná o celospolečenské téma, věnuji se této otázce v celospolečenském měřítku. Nicméně tato otázka je velmi rozsáhlá, proto se v další části diplomové práce zabývám touto otázkou pouze v oblasti jižních Čech. Zajímá mě, jak je zde propracovaná metodika integrace azylantů. Srovnávám přístup státních orgánů a nestátních organizací, které se tomuto problému věnují. Toto vše zpracovávám na základě veřejně dostupných informací či informací, které poskytují oslovení pracovníci těchto organizací např. Diecézní charita České Budějovice. Tyto získané poznatky vyhodnocuji a tím vytvářím náhled na předpokládanou kvalitu práce v této oblasti. Právě tato kvalita práce a osobní zájem pracovníků je velmi důležitý nejen pro žadatele o azyl, ale i pro celou naši společnost. Pokud se totiž nepodaří vypracovat a zvládnout metody integrace cizinců v našem státě, mohou vznikat problémy, které se týkají např. sociálních problémů.

Otázka metod integrace osob, které žádají o právní ochranu v ČR je otázkou dlouhodobou. Pokud budou na světě místa, kde dochází k porušování základních lidských práv, což je nejčastější příčinou žádostí o právní ochranu, budou zde lidé, kteří tato místa opouští z důvodů oprávněných obav o svůj život či o své rodiny. A na světě není nikdo jiný, než stát s demokratickými zásadami, který jim může poskytnout ochranu. Otázkou však je, nakolik je naše společnost schopná tuto ochranu poskytnout a nakolik je na to naše země připravena.

Jak jsem již uvedla, v diplomové práci se opírám o mezinárodní právní předpisy, právní systém ČR a další veřejná ustanovení, která se tohoto problému týkají. Používám zde dostupnou literaturu, týkající se metodiky práce jednotlivých státních organizací a neveřejného sektoru. Své informace dále čerpám z ověřených internetových zdrojů.

Cílem této diplomové práce je posouzení a zdokumentování metod integrace osob, která zde žádají o právní ochranu. Jde o zjištění, zda je tato metodika dostačující, dostatečně propracovaná a využívána v praxi. Zda tedy tyto metody vedou k dostatečné možnosti integrace jednotlivých osob.

Literární rešerše

Problematika osob žádajících o mezinárodní ochranu formou azylu i formou doplňkové ochrany je sice v současné době aktuálním tématem, ale její zpracování v literatuře je velmi omezené.

Jednou z možných příčin je skutečnost, že do roku 1989 se Česká republika touto problematikou prakticky nezabývala. Do pádu komunistického režimu na území našeho státu nebyla azylová politika rozvinuta tolik jako v současné době.

Tato skutečnost je velmi dobře popsána v publikaci Pavla Šturmy, Věry Honuskové a kolektivu *Teorie praxe azylu a uprchlictví*. V této knize je zachycen popis důležitých dokumentů vztahujících se k politice mezinárodní ochrany, autoři zde také zachycují mezinárodně právní ochranu uprchlíků, azyl v České republice, právo azylu a Evropské unie a také postavení cizinců v České republice.

Velmi často se problematika mezinárodní ochrany netýká pouze dospělých osob. Často se pracovníci nejrůznějších organizací setkávají s celými rodinami, kde jsou mnohdy i malé děti, či samotné děti bez doprovodu. Proto jsem pro svou diplomovou práci využila i publikaci Zuzany Čákové a Moniky Marxtové *Děti z uprchlických rodin*.

Významnou organizací, která se zabývá azylovou problematikou je UNHCR (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky). Při psaní mé diplomové práce jsem využívala nejrůznější publikace této organizace, jako např. *Ochrana uprchlíků. Průvodce mezinárodním uprchlickým právem*. Publikace *Uprchlíci a vzdělávání* byla zaměřena především na děti uprchlíků na českých školách, proto měla tato brožovaná publikace pro mne přínos i jako pro budoucího pedagoga. Dalším významným titulem organizace UNHCR je publikace z roku 2009 *Být uprchlíkem. Jak se žije uprchlíkům a žadatelům o azyl ve střední Evropě*. V této publikaci se UNHCR snažila prostřednictvím svých regionálních zastoupení ve střední Evropě podat zprávu o stavu uprchlíků, jak se jim žije, co je podle jejich názoru nedostačující a co by v průběhu své integrace změnili.

Při psaní své diplomové práce jsem se snažila kontaktovat pobočku Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a domluvit si s někým kompetentním schůzku. Bohužel mi z této organizace přišla odpověď až po několika mých pokusech o kontakt a bylo mi sděleno, že v současnosti se v UNHCR nevyskytuje nikdo, kdo by se mnou mohl komunikovat a sdělit mi informace, které mě zajímají.

Velmi cenné informace k tématu mé diplomové práce jsem našla na internetových stránkách Ministerstva vnitra ČR, konkrétně na stránkách Odboru migrační a azylové politiky.

Skutečnosti a fakta týkající se azylové politiky po roce 1989 v České republice jsou velmi kvalitně zpracovány v publikaci *Přistěhovalectví a liberální stát*. Autory této publikace jsou Andrea Baršová a Pavel Barša. V této knize je přehledně zpracován vývoj počtu imigrantů a postupy, které byly a jsou voleny v azylové a migrační politice a je zde také nastíněn přístup k migrantům v České republice. Mimo České republiky, se v této publikaci nachází i popis imigrační a integrační politiky jiných států, např. USA, Francie, Německo a také Velké Británie.

Velmi významnou osobností v oblasti migrační, azylové a uprchlické otázky je doc. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc., působící na Karlově univerzitě v Praze, a který je autorem několika publikací, z nichž jsem využila při studiu materiálů k mé diplomové práci *Migrace a (i) migranti v Česku*.

Velmi významným zdrojem informací pro mou diplomovou práci bylo i Centrum na podporu integrace cizinců v Českých Budějovicích, konkrétně paní Mgr. Markéta Jindrová, která byla vždy velmi ochotná a nápomocná. Dále jsem také spolupracovala s OPU – Organizace pro pomoc uprchlíkům a získávala informace od paní Bc. Petry Texlerové a paní Bc. Barbory Zelenkové.

1 Pojmosloví

1.1 Základní pojmy

V této kapitole vysvětluji nejzákladnější pojmy, které se týkají problematiky integrace cizinců na území České republiky. Jednotlivé pojmy se navzájem prolínají a doplňují.

1.1.1 Azyl

Tímto pojmem se rozumí poskytování právní formy ochrany cizím státem a to osobám, žádajícím o tuto ochranu. Získání statusu uprchlíka zaručuje osobě nenavrácení (nonrefoulement) zpět do jeho mateřské země, kde mu vzhledem k obavám hrozí možné nebezpečí. Česká republika poskytuje azyl cizincům v případě odůvodněného ohrožení jako je např. pronásledování z důvodů uplatňování politických práv a svobod, v případě odůvodněného strachu z pronásledování z důvodu rasové příslušnosti, národnosti, náboženské příslušnosti atd.

1.1.2 Zákon o azylu č. 325/1999 Sb.

Tento zákon upravuje podmínky pro vstup a pobyt cizinců na území České republiky. Do jeho kompetence také spadá „řízení o udělení mezinárodní ochrany formou azylu nebo doplňkové ochrany a řízení o odnětí azylu nebo doplňkové ochrany.“ (Zákon 325/1999 Sb., Hlava I, § 1)

1.1.3 Mezinárodní ochrana

V roce 2006 proběhla novelizace Zákona o azylu č. 325/1999 Sb. ve znění Zákona č. 165/2006 Sb. Zde se uvádí pojem *mezinárodní ochrana*. V tomto případě hovoříme o dvou podobách ochrany:

1. – forma azylu – v tomto případě jde o situaci, kdy „cizinec, který požádal Českou republiku o mezinárodní ochranu, nebo cizinec, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany v jiném členském státě Evropské unie, je-li Česká republika příslušná k jejímu posuzování.“ (Zákon 165/2006 Sb., kterým se mění zákon č.325/1999 Sb., část 1, článek 1, bod 5)

2. – forma doplňkové ochrany – „osobou používající doplňkové ochrany se rozumí cizinec, který nesplňuje důvody pro udělení azylu podle výše zmíněného zákona, ale byla mu udělena doplňková ochrana, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení doplňkové ochrany.“(Zákon 165/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., část 1, článek 1, bod 6)

1.1.4 Azylant

Tato osoba je označována v nejrůznějších zákonech, týkajících se této problematiky, jako cizinec. Podle §2 odst. 3 zákona č. 325/1999 Sb. se jedná o cizince, jemuž byl podle tohoto zákona udělen azyl po dobu platnosti rozhodnutí o azylu.

1.1.5 Uprchlík

Jedná se o osobu, o které Úmluva o prvním postavení uprchlíků z roku 1951 (později v Protokolu, zabývajícím se právním postavením uprchlíků z roku 1967) hovoří jako o „jedinci, který se kvůli svému strachu z pronásledování z důvodu rasy, náboženského přesvědčení, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro politické názory nachází mimo zemi svého původu.“ (Čápková 2006:6). Velmi důležitou skutečností v této problematice je neschopnost či neochota mateřského státu poskytnout takto ohroženým osobám příslušnou ochranu. V právním řádu České republiky je za uprchlíka považována taková osoba, která na území našeho státu žádá z výše uvedených důvodů o mezinárodní ochranu.

1.1.6 Cizinec

Takto je označována osoba, která postrádá státní občanství dané země. V Zákonu o pobytu cizinců č. 326/1999 Sb., se cizincem označuje pouze fyzická osoba, která není občanem České republiky a ani občanem Evropské unie.

1.1.7 Migrant

„Mezinárodní organizace práce (ILO) považuje za migranty osoby žijící mimo svou mateřskou zemi déle než jeden rok. Statistiky OECD zahrnují do kategorie migrantů v zahraničí narozené osoby starší než patnáct let“ (SLAVÍKOVÁ; Diplomová práce 2009:12)

1.1.8 Emigrant

Emigrant (vystěhovalec) je jakákoli osoba, která opustí svou zemi s cílem usadit se v zemi jiné. V této zemi pak bude považována za imigranta. (přistěhovalec). Tyto dva pojmy (emigrant, imigrant) tedy pouze specifikují směr pohybu jednotlivých osob. Například: osoby přicházející na území našeho státu s žádostí o azyl jsou z našeho pohledu považovány za imigranty. Z pohledu mateřské země příchozích osob jsou však označovány jako emigranti. Evropský statistický úřad považuje za imigranta, jedince, který žije nebo plánuje žít v příslušném státu po dobu alespoň dvanácti měsíců.

1.1.9 Různé označení termínu „země“

Příliv cizinců na území České republiky se rok od roku mění. Konkrétními státními celky a jejich podílem na přílivu cizinců do ČR se ve své diplomové práci budu věnovat až v dalších částech. Nyní bych ráda představila obecnější označení jednotlivých zemí, které se v této problematice používá.

1.1.9.1 *Bezpečná země původu*

Zákon o azylu č. 325/1999 Sb. používá pro stát, ze kterého osoba pochází a má příslušné státní občanství, označení bezpečná země původu. *„Jedná se o stát, který ratifikoval a dodržuje mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách*

a který umožňuje činnost právnickým osobám, které dohlíží nad stavem dodržování lidských práv.“¹

1.1.9.2 *Bezpečná třetí země*

Tímto označením se podle Zákona o azylu č. 325/1999 Sb., rozumí stát jiný než ten, jehož je cizinec státním občanem. Na území tohoto státního celku může cizinec požádat o udělení statusu azylanta. *„Přichází-li žadatel o udělení mezinárodní ochrany ze státu, který Česká republika považuje za bezpečnou třetí zemi, lze jeho žádost zamítnout jako zjevně nedůvodnou.*“²

1.1.9.3 *Tranzitní země*

Většina osob, které žádají o azyl či o mezinárodní ochranu se do příslušných států, v nichž podává své žádosti, často přepravuje přes jiné státní celky. Tyto země se označují jako tranzitní, nebo průchozí státy.

1.1.10 Dublinský systém

Dublinský systém je označení, které v sobě zahrnuje pravidla, na jejichž základě se určuje jeden stát, který rozhodne o žádosti žadatele o mezinárodní ochranu. Příslušné orgány tohoto státu rozhodují, zda žadatel či žadatelé splňují podmínky pro udělení azylu a na jejich základě poté dochází či nedochází k přiznání statusu uprchlíka žádající osobě. *„Okamžikem svého vstupu do EU je ČR vázána tzv. Dublinským nařízením (nařízení Rady EU č. 343/2003 známé jako Dublin II.)*“³

¹ Odbor azylové a migrační politiky. Terminologický slovník na webu Ministerstva vnitra ČR [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx> >

² Odbor azylové a migrační politiky. Terminologický slovník na webu Ministerstva vnitra ČR [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx> >

³ Český statistický úřad. Cizinci: Mezinárodní ochrana – Popis aktuálního vývoje [online]. [cit 2012-04-10]. Dostupné z < http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_rizeni_azyl-popis_aktualniho_vyvoje >

Základní pravidla pro rozhodování jsou následující:

Rodinné vazby – situace, kdy rozhoduje o potvrzení žádosti stát, ve kterém se nachází člen, či členové rodiny žadatele o azyl.

Vydané vízum či povolení k pobytu – rozhodování o pobytu cizinců závisí na zemi, která vydala povolení k pobytu či vízum.

Bezvízový styk – (povolení vstupu na konkrétní státní území bez potřeby příslušných dokumentů) zde je rozhodování o vyhovění, či nevyhovění žádosti závislé na státu, kam žadatel vstoupil a je kde osvobozen od vízové povinnosti na základě schengenských pravidel.

První podaná žádost o azyl - odpovědným je členský stát, kde žadatel požádal o azyl poprvé.⁴

⁴ Odbor azylové a migrační politiky. Dublinský systém na webu Ministerstva vnitra ČR [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>>

2 Historický vývoj azylu

Pojem azyl je lidstvu znám již od nepaměti. Podoba dnešního azylu prošla velmi složitým a zdlouhavým vývojem. V současnosti si význam tohoto pojmu můžeme vysvětlit jako „*poskytnutí ochrany nositelem veřejné moci jednotlivci, který je stíhán orgány jiné státní moci*“ (ŠTURMA 1997:13). Nejstarší forma azylu se označuje jako náboženská instituce. Proto byla již v historii „z vůle boží, případně bohů“ určena místa a kněží, k nimž se lidé mohli uchýlit v případě nouze a tím byli chráněni před světským stíháním a případným násilím, či bezprávím.

2.1 Starověký azyl

Je velmi důležité rozlišovat společnost řeckou a římskou. Obě tyto civilizace uctívaly řadu bohů. Na území, kde působila řecká civilizace a její myšlenky, však nebyla ochota ukrývat osoby, které nevyznávaly tamní božstva. Z tohoto je tedy zřejmé, že i když byl azyl pořád ještě náboženskou záležitostí, byl vykonáván prostřednictvím obyvatel daného města, či jeho vládcem.

Římané však v zájmu svého vlastního impéria nedotknutelnost azylu potlačili. Římské impérium velmi dbalo na dodržování svých zákonů vůči občanům. V případě, že o azyl žádala osoba, která zákon porušila, nebyla jí tato možnost ochrany poskytnuta.

V řeckém prostředí nebylo rozlišováno, zda prosebník daný čin spáchal či ne. „*Pronásledovatelé nepřislušela tudíž námitka zneužití azylu, ježto v nazírání ochranu provádějícího obyvatelstva či vládce byl to sám Bůh, který vzal pronásledovaného pod svou záštitu; před jeho vůlí se musela sklonit i spravedlnost světská.*“ (ŠTURMA, 1997:14)

Podstatným rozdílem mezi řeckým a římským azylem byla ochota poskytnout ochranu nevinnému i vinnému, v případě jakmile dosáhl prosebník místa poskytujícího mu ochranu.

2.2 Středověký náboženský azyl

V tomto období už můžeme hovořit o křesťanském azylu, který díky velkému rozšíření této víry není nijak územně omezený. Základní ochranu poskytovali kněží a to převážně ve formě modliteb, pokání a darů, za které slibovali přímluvu před božím hněvem za případné spáchané činy.

Každému, kdo požádal o ochranu, ji kněží poskytl, ne však z ohledu nepostizitelnosti, či beztrestnosti. Prosebník většinou musel podstoupit trest morální, či nejrůznější formu pokání, která mu byla za jeho hříchy udělena.

I když kněží poskytovali ochranu téměř všem žádajícím osobám, vždy záleželo zda čin, který osoba spáchala, nebyl proti vůli vladaře, či nijak nepoškozoval politické zájmy – jak panovníka, tak i církve. Tento druh azylu měl tedy spíše osobní povahu a není natolik spojen s nedotknutelností svatých míst. Je tedy zřejmé, že ne dotknutelnost chrámů poskytovala ochranu uprchlíkům, ale poskytovali ji kněží, kteří za uprchlíky mnohdy prosili u světských institucí.

S postupující dobou se se církevní moc rozšiřovala a rostla a její nedotknutelnost byla respektována celým světem. Tímto se však její chrámy stávaly možným útočištěm i pro ty, kteří se zprotivili nějakému z evropských vladařů.

S tím, jak si vladaři a šlechta upevňovali svá postavení a stabilizovali jednotlivé státy, vznikala i jejich snaha dosáhnout výlučné vlády nad svými poddanými i v oblasti výkonu spravedlnosti. Rozsah církevního azylu byl postupem času omezován právě světským zákonodárstvím a i přesto, že se církve této své výsady prakticky nikdy nezřekla, byl v 15. až 16. století náboženský azyl potlačen.

2.3 Diplomatický azyl

Diplomatický azyl vznikl v 15. století a často se také označuje jako vnitřní. Jeho ustálení souvisí se vznikem institutů diplomatických misí. Tato ochrana se „*poskytuje na území státu, kde trestný čin byl spáchán nebo je osoba stíhána.*“ (ŠTURMA, 1997:20) Nedotknutelnost se v tomto případě nevztahuje pouze na osobu vyslance, ale také na jeho sídlo a zároveň i na osoby, které jeho domu využívají. Stejně jako tomu bylo u církevního azylu, tak i v tomto případě se neposkytuje ochrana osobám, které se provinily politickým způsobem.

V současné době je diplomatický azyl nejvíce využíván v latinskoamerických státech, kde vzhledem k občanským válkám v 19. století velmi pevně zakořenil.

2.4 Současný mezinárodně právní azyl

Až v poválečném období se začaly vytvářet společenské a politické předpoklady pro ustálení mezinárodních omezení, týkajících se azylové problematiky. V roce 1948 byla podepsána Všeobecná deklarace lidských práv. V jejím obsahu, v článku 14., je stanoveno právo každé jednotlivé osoby vyhledat a mít možnost požívat v jiných zemích azyl před pronásledováním. I když není tento formulář Organizace spojených národů právním předpisem, přiměl většinu světových států přijmout tento dokument jako závazný.

Tento oblast je velmi rozsáhlá, a proto se tomuto tématu věnuji v následujících kapitolách.

3 Pobyt cizinců v České republice

Při příchodu cizinců na území České republiky je zapotřebí rozlišovat, zda mají tyto osoby v úmyslu pobývat na našem státním území přechodně nebo trvale. Přechodné pobývání cizinců je možné v případě schválení jejich víza, nebo bezvízového styku, tzn. pokud tak stanoví mezinárodní smlouvy či vláda České republiky.

Mezi legální možnosti pobytu cizinců na našem území, jejichž přesný význam v této kapitole vysvětlují, patří:

- *„krátkodobá víza, především vízum do 90 dní pobytu, ale např. i průjezdní víza*
- *dlouhodobá víza a povolení k dlouhodobému pobytu (vízum, které opravňuje osoby k pobytu nad 90 dní)*
- *vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území ČR*
- *povolení k trvalému pobytu*
- *poskytnutí dočasné ochrany na území ČR*
- *udělení azylu, podle Zákona č. 165/2006 Sb., udělení mezinárodní ochrany*
- *udělení občanství ČR,, (FRIŠTENSKÁ, 2004:6)*

3.1 Vízum do 90 dnů pobytu

Víza, která opravňují cizince k pobytu na našem státním území do délky pobytu tří měsíců, můžeme také označovat jako víza krátkodobá, schengenská, jednotná atd. Tato víza jsou vždy platná pro jeden či několik vstupů na příslušné státní území. V našem případě je možné od roku 2004 hovořit o schengenského prostoru. Časová lhůta 90. dnů však platí jak pro dobu nepřetržitého pobytu, tak i pro několik po sobě následujících návštěv příslušného státu během půl roku (180 dnů) ode dne prvního vstupu osoby na státní územní celek.

Udělování krátkodobých víz má ve své kompetenci Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.

3.2 Vízum nad 90 dní pobytu

Toto vízum, často označováno jako dlouhodobé, využívají cizinci k pobytu na dobu delší 3 měsíců. Žádost o toto povolení vstupu na naše území lze podat na zastupitelských úřadech ČR v zahraničí. *„Žádost je oprávněna podat osoba pouze na zastupitelském úřadu ve státě, jehož je občanem, popřípadě jenž vydal její cestovní doklad, jehož je držitelem, nebo ve státě, ve kterém má povolen dlouhodobý nebo trvalý pobyt.“*⁵

Zastupitelský úřad, jak již vyplývá z jeho názvu, má pouze funkci zástupnou. Tento orgán je oprávněn k přijetí žádosti osoby či osob o dlouhodobé vízum a poté je povinen ji postoupit k vyřízení Ministerstvu vnitra České republiky. Oba tyto úřady spolu komunikují a v případě nejasností má Zastupitelský úřad nárok pozvat si žadatele o vízum k pohovoru, či následně k převzetí víza.

3.3 Vízum k pobytu nad 90 dní – strpění pobytu

Jak již z názvu tohoto víza vyplývá, jedná se o povolení, které uděluje cizinecká policie v případě, že existuje reálná překážka, která brání osobě po uplynutí dlouhodobého víza vycestovat. V takovémto případě se přítomnost konkrétní osoby na našem státním území „strpí“ a je jí vydáno příslušné vízum. O toto vízum je možné žádat v případě zdravotních problémů – nemoci, úrazu či v případě událostí, které mají vliv na rodinný či soukromý život žádající osoby. Toto prodloužení víza, je platné až na dobu jednoho roku, kdy je však osoba, na níž se toto vízum vztahuje, povinna na požádání policii prokázat, zda její překážka k vycestování stále trvá.

3.4 Povolení k trvalému pobytu

O povolení k trvalému pobytu je osoba oprávněna žádat po pěti letech nepřetržitého pobytu na daném státním území. Do tohoto období se započítávají i jednotlivá víza k pobytu nad dobu 90 dnů. Bez předchozího trvalého pobytu je oprávněná o tuto pomoc žádat pouze osoba, jejíž důvody jsou humanitárního

⁵ Odbor azylové a migrační politiky MVČR. Vízum k pobytu nad 90 dní [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/vizum-k-pobytu-nad-90-dnu-dlouhodobě.aspx>>

charakteru, či z jiných zvláštních důvodů, nebo pokud je pobyt této konkrétní osoby v zájmu České republiky

3.5 Poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky

Institut dočasné ochrany se uděluje cizincům z příslušných zemí na základě vyhlášení této ochrany Radou Evropské unie. Tato situace se týká zemí, jejichž důvody pro tuto ochranu jsou následující:

- občanská válka, ozbrojené konflikty, či neustálé násilí na obyvatelstvu
- státy, které byly postižené přírodní katastrofou
- státní celky kde neustále dochází k porušování lidských práv, či na území těchto států probíhá pronásledování osob z národnostních či náboženských důvodů. (DLUHOŠOVÁ 2004:16-17)

Tento pojem v současné době nahrazuje dříve udělovaný humanitární azyl.

3.6 Proces udělení azylu – mezinárodní ochrana

Rozhodování o udělení mezinárodní ochrany spadá pod Ministerstvo vnitra České republiky, konkrétně pod Odbor azylové a migrační politiky MV ČR.

Správní řízení o udělení mezinárodní ochrany začíná ve chvíli, kdy cizinec projeví úmysl požádat o mezinárodní ochranu v podobě tzv. prohlášení o mezinárodní ochraně.

Tento akt může cizinec učinit pouze na území České republiky, nikoli tedy na libovolné ambasádě našeho státu. Místa, kde tak cizinec může učinit, jsou definována v zákoně o azylu (Zákon č. 325/1999 Sb.) a jsou to například hraniční přechody, přijímací střediska cizinců, zařízení pro zajištění cizinců atd.

V těchto případech je velmi důležité aby se cizinec po přiznání o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu dostavil do 24 hodiny do nejbližšího přijímacího střediska. Výjimku v těchto případech tvoří cizinci, kteří se nemohou dostavit do jednotlivých přijímacích zařízení např. z důvodů hospitalizace nebo ve výkonu trestu. V takovém případě je navštíví pracovník Ministerstva vnitra ČR a se sepsáním jejich žádosti jim

pomůže. Po propuštění z nemocnice, či výkonu trestu je poté však cizinec povinen se do 24 hodiny dostavit do přijímacího zařízení.

V jednotlivých zařízeních je cizinec, který podal žádost o mezinárodní ochranu, povinen podstoupit několik procedur. Jsou mu prostřednictvím Policie ČR sejmuty daktyloskopické otisky prstů a je povinen se nechat vyfotografovat do evidence obrazových záznamů, která slouží k ověřování totožnosti cizinců. Cizinec je také povinen odevzdat svůj cestovní doklad a projít osobní a zdravotní prohlídkou. Tyto prohlídky se uskutečňují z důvodu, zda cizinec neskrývá předměty, které by mohly jeho či ostatní v zařízení ohrožovat na životě, zda u sebe nemá alkohol, nebo jiné návykové látky. Z obdobných důvodů jsou prováděny i prohlídky lékařské.

Po všech těchto procedurách bývá cizinec nejčastěji přesunut do pobytového střediska, kde čeká na rozhodnutí o své žádosti v prvním stupni. V kompetenci Ministerstva vnitra ČR je i rozhodnutí o povinnosti cizince zůstat v přijímacím středisku a to i po provedení jednotlivých výše zmíněných procedur. Tato doba může činit až 120 dnů. Nejčastěji se tak stává, pokud se s dostatečnou přesností nepodařilo určit totožnost cizince a existují obavy o bezpečnost státu, veřejné zdraví či veřejný pořádek. Cizinec v tomto případě však nezůstává bezbranně vystaven rozhodnutím Ministerstva vnitra ČR. Proti tomuto rozhodnutí má osoba, které se již delší pobyt v přijímacím středisku týká, právo podat žalobu k soudu.

3.7 Údaje českého statistického úřadu

Český statistický úřad na svých internetových stránkách nabízí vždy aktuální náhled na azylovou problematiku. V době psaní mé diplomové práce byla provedena poslední aktualizace údajů 31. ledna 2011. Jsou zde uvedeny grafy, tabulky a také popis aktuální situace v oblasti mezinárodní ochrany.

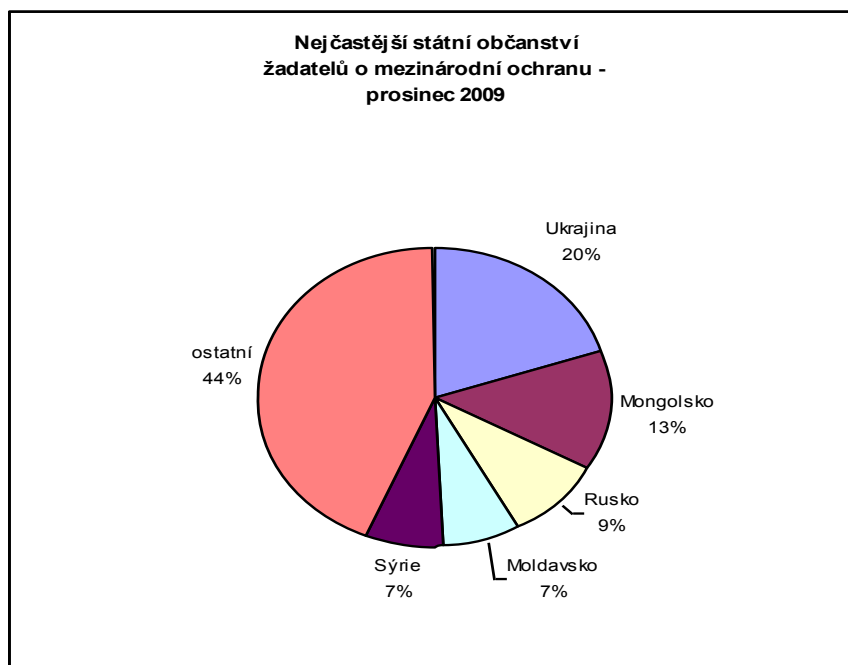
V letech 1993 – 1997 byl počet žadatelů o azyl na našem území, na základně informací ČSÚ, relativně stabilní. Maximální počet těchto osob byl v tomto období cca 2000 jedinců. V pozdějších letech však začal příliv cizinců žádajících o azyl kolísat. Český statistický úřad zaznamenal zatím nejvyšší nárůst žadatelů v roce 2001. V této době na území České republiky požádalo o azyl cca 18 000 cizinců.

V dalších letech se kolísavost žádostí o azyl na území České republiky ještě více zviditelnila. V roce 2002 klesl počet žádostí zhruba o 9 600 osob, ale v roce 2003 naopak počet žadatelů opět narostl až na 11 400 osob žádajících o azyl.

Vstupem České republiky do Evropské Unie 1. května 2004 a přijetím Dublinského systému se počet žadatelů na našem území snížil.

Například „ v roce 2005 bylo v České republice evidováno téměř o 1 500 osob méně než v roce 2004, tj. 4 021 žadatelů o azyl.“⁶

Český statistický úřad zpětně uvádí údaje z roku 2009, kdy bylo na našem území evidováno „pouze“ 1 258 žadatelů, což je o trojnásobek méně, než tomu bylo v roce 2005. V roce 2009 se se svou žádostí na příslušné orgány obraceli nejčastěji občané z Ukrajiny (16 %), Kazachstánu (15 %), Mongolska (13 %). Dalšími osobami žádajícími o udělení mezinárodní formou byli cizinci ze zemí jako například Turecko (5 %), Vietnam (5 %), Rusko (5 %) Bělorusko (4 %), Sýrie (4%).

Zdroj: Český statistický úřad.

Dostupné z http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_rizeni_azyl

„Během tohoto roku bylo zaznamenáno 942 dublinských případů, azyl byl udělen 75 osobám (včetně dvou osob bez státní příslušnosti) z 15 států. K 31. 12. 2009 mělo aktuálně platný azyl 2097 osob.“⁷

⁶ Český statistický úřad. Cizinci: Mezinárodní ochrana – popis aktuálního vývoje [online]. [cit 2012-04-10] Dostupné z < http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_rizeni_azyl-popis_aktualniho_vyvoje>

⁷ Český statistický úřad. Cizinci: Mezinárodní ochrana – popis aktuálního vývoje [online]. [cit 2012-04-10] Dostupné z < http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_rizeni_azyl-popis_aktualniho_vyvoje>

3.7.1 Mezinárodní ochrana - forma azylu a forma doplňkové ochrany

O mezinárodní ochraně a o jejích jednotlivých formách píše již v předchozí části mé diplomové práce, v kapitole pojmosloví. V této části však pouze obecně nastiňuji význam těchto pojmů. Dle mého názoru je však potřeba tyto dvě podoby mezinárodní ochrany co nejlépe objasnit a formulovat jejich podmínky schválení.

V roce 2006 proběhla novelizace Zákona č. 325/1999 Sb. a to Zákonem č. 165/2006 Sb. V tomto roce byla výše zmíněným zákonem mezi širokou veřejností uvedena nově vzniklá forma mezinárodní ochrany a to doplňková ochrana. Tato instituce nahradila pojem týkající se azylu s překážkami vycestování.

3.7.1.1 *Forma azylu*

O získání mezinárodní ochrany formou azylu rozhoduje Ministerstvo vnitra České republiky a její udělování je na dobu neurčitou. Azyl mohou získat osoby, které jsou pronásledovány z politických důvodů, mají opodstatněný strach z pronásledování z důvodů své rasy, národnosti, příslušnosti k určitému náboženství či z důvodu příslušnosti k určité sociální skupině ve své domovské zemi. Azyl může Ministerstvo vnitra ČR udělit i v nejrůznějších individuálních případech např. při živelných pohromách a následné humanitární pomoci. Mezinárodní ochranu formou azylu na území České republiky může získat také osoba v situaci, kdy jejímu rodinnému příslušníkovi byl již azyl udělen, např. manželce, manželovi azylanta nebo jejich potomkovi, pokud je mladší 18 let.

Česká republika, konkrétně Ministerstvo vnitra však nerozhoduje pozitivně o žádostech o mezinárodní ochranu v případě, že byla žádost podána z ekonomických důvodů, uvedené údaje o osobě žadatele jsou nesprávné či nevěrohodné a také pokud osoba žádá o azyl v České republice opakovaně a jako důvody své žádosti stále uvádí skutečnosti, které ho neopravňují k využívání této ochrany. Důležitým faktem při rozhodování Ministerstva vnitra je i země původu žadatele. Pokud tato osoba pochází ze země, kterou Česká republika považuje za bezpečnou zemi je jeho šance na získání azylu minimální.

3.7.1.2 *Forma doplňkové ochrany*

Tento zcela nový pojem se využívá v případech, pokud žadatel o mezinárodní ochranu nespĺňuje důvody pro udělení azylu, ale přesto existují obavy, že v případě navrácení se do jeho rodné země by byl tento cizinec vystaven nebezpečí vážné újmy. Za tuto „vážnou újmu“ je považován například trest smrti, případně nelidské či ponižující zacházení s jedincem. Mnohdy mají na mezinárodní ochranu formou doplňkové ochrany, nárok osoby ohrožované na životě, či pokud je napadána jejich lidská důstojnost.

Případy, kdy Ministerstvo vnitra nepovažuje u jednotlivých žadatelů jejich žádost za opodstatněnou, jsou ve své podstatě stejné jako u zamítnutí žádostí o azyl.

3.7.1.3 *Zánik či odebrání azylu, doplňkové ochrany*

Získáním statusu mezinárodní ochrany (azylu nebo doplňkové ochrany) však proces nekončí. Tato ochrana může být cizinci odebrána po získání státního občanství, nebo v případě, že se azylant svého azylu, doplňkové ochrany vzdá a odhodlá se vrátit do své země, kde měl své trvalé bydliště a jejíž je občanem. Využívání mezinárodní ochrany ztrácí svůj význam v případě, že pominuly skutečnosti, pro které byla udělena. Azyl a mezinárodní ochrana může být osobě či osobám odebrána v případě, že došlo k pravomocnému odsouzení za trestný čin, nebo v případě, že existují důvody, kdy jsou uživatelé této ochrany považováni za nebezpečí pro náš stát.

Azyl i doplňková ochrana vždy zanikají se smrtí azylanta, tedy osoby, které byl tento druh mezinárodní ochrany udělen.

3.7.2 Formální náležitosti žádosti o mezinárodní ochranu

Přesná podoba žádosti o mezinárodní ochranu je součástí přílohy Zákona o azylu č. 325/1999 Sb. Tento zákon upravuje podmínky pro vstup a případný pobyt cizince, jenž projeví úmysl požádat Českou republiku o poskytnutí mezinárodní ochrany a to formou azylu nebo doplňkové ochrany na území českého státu. Zákon o azylu č. 325/1999 Sb., také mimo udělování mezinárodní ochrany hovoří o podmínkách, za nichž může být mezinárodní ochrana formy azylu nebo doplňkové ochrany jednotlivým cizincům odňata.

Při vyplňování této žádosti by měli být cizincům k dispozici pracovníci Ministerstva vnitra ČR, kteří jim pomáhají s vyplňováním faktografických údajů jak o samotné osobě, žádající o mezinárodní ochranu, tak o údajích týkajících se jeho rodiny. Tito pracovníci poskytují pomoc i v případě vyplňování důvodů, které vedly žadatele k odchodu ze země a podání této žádosti v České republice.

Dalším krokem k získání mezinárodní ochrany je povinnost žadatele absolvovat jeden či více pohovorů, kde se úředníci Odboru azylové a migrační politiky MV ČR vyptávají žadatele na přesnější důvody jeho odchodu ze země a důvody podání jeho žádosti. Tyto pohovory patří v proceduře získání mezinárodní ochrany k jedněm z nejdůležitějších bodů. Podle názorů Ministerstva vnitra ČR má žadatel dostatek možností vyjádřit své důvody a předložit dostatek důkazů v rozhodování o mezinárodní ochraně v jeho prospěch.

3.7.2.1 *Rozhodnutí o mezinárodní ochraně*

Ministerstvo vnitra ČR je povinné vydat rozhodnutí o mezinárodní ochraně „do devadesáti dnů ode dne zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany. Nelze-li vzhledem k povaze věci rozhodnout v této lhůtě, může ji Ministerstvo vnitra ČR přiměřeně prodloužit. O prodloužení lhůty účastníka řízení bez zbytečného odkladu písemně vyrozumí.“⁸

Toto vyrozumění si však musí cizinec vždy vyzvednout osobně, protože rozhodnutí nabývá platnosti a právní moci v den doručení žadateli.

⁸ Odbor azylové a migrační politiky MV ČR. Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/azyl-prubeh-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>>

4 Předpisy a skutečnost

Na základě Zákona o azylu č. 325/1999 Sb., má cizinec právo, aby jednání týkající se jeho žádosti o udělení mezinárodní ochrany probíhala v jeho mateřském jazyce, či alespoň v takovém jazyce, jemuž by žadatel byl schopen porozumět. Nejčastěji se tyto situace řeší pomocí tlumočnicků, na které mají žadatelé z výše uvedeného Zákona o azylu nárok a jejichž mzdu platí stát. V případě, že cizinec není spokojen s tlumočnickem, který mu byl přidělen, nebo chce mít v průběhu řízení jistotu o věcné náplni hovoru, má možnost přizvat si dalšího tlumočnicka podle svého rozhodnutí. Náklady na tuto osobu na víc si však již každý žadatel musí uhradit sám.

Mezinárodní organizace, UNHCR – Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky vydal v roce 2010 prostřednictvím svého regionálního zastoupení v Budapešti zprávu *Jak se žije uprchlíkům a žadatelům o azyl ve střední Evropě*, kde je také oddíl věnovaný České republice.

Tato organizace uskutečnila průzkum v období od srpna do října 2009, kdy její Multifukční tým (dále již jen MFT), zkoumal podmínky osob žádajících o mezinárodní ochranu v České republice. V tomto průzkumu se členové MFT postupně setkávali s celkem „68 jednotlivci, mezi nimiž byli žadatelé o azyl, uprchlíci nebo osoby požívající doplňkové ochrany, pobývajících v azylových zařízeních pro zajištění cizinců nebo v zařízeních pro děti cizince bez doprovodu, případně žijící v soukromí.“ (UNHCR 2009:19)

Velmi rozsáhlou část v této studii zabírá poukazování na skutečnost, že zákonná nařízení a předpisy jsou jednou stranou mince a realita druhou. Tým MFT se často setkával se stížnostmi na všudypřítomnou jazykovou bariéru. Mnoho cizinců si stěžovalo, že právě jazyk je největší překážkou v komunikaci s nejrůznějšími úřady a institucemi. Z důvodu nedostatku kvalifikovaných tlumočnicků a překladatelů mají mnohdy žadatelé o azyl velmi omezené informace o postupu jejich žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Často také nevědí, jaká mají práva a zároveň však i povinnosti. Přečíst si tyto údaje v českém jazyce nedokáží a tlumočnick nebývá např. na úřadech k dispozici.

Řada uprchlíků dokonce při svých rozhovorech s členy MFT uváděla, že mnohdy ani pracovníci v azylových střediscích ani pracovníci na příslušných úřadech nedokáží komunikovat v jazyce, který by byl prospěšný pro obě strany. Bohužel tento

fakt platí i pro řadu pracovníků nevládních organizací, kteří mají těmto lidem pomáhat a radit jim v jejich mnohdy bezradných situacích.

Otázkou je, zda tyto úředníky za jejich „neschopnost“ hovořit s cizinci jejich, či jim srozumitelným jazykem, odsuzovat. Je obtížné a troufám si říct i nemožné, aby např. obecní úřad disponoval vždy alespoň jednou osobou hovořící např. kazaštinou, mongolštinou, turečtinou atd. Je pravda, že osoby k nám přicházející z oblasti Ukrajiny, Kazachstánu či Mongolska by se snad mohli domluvit ruským jazykem. V dnešní době je však ve vzdělávání naší majority preferována angličtina a i když ruský jazyk se opět na školách vyučuje, není natolik populární.

Tento problém mnohdy vyvolává v žadatelích pocit bezmocnosti a zoufalství. Nemohou se aktivně podílet na rozhodování o běžných záležitostech, které se jich týkají a mnohdy tak vznikají nejrůznější nedorozumění a problémy, které jejich trápení prohlubují. Tito lidé si mnohdy nedokáží zařídit potřebné záležitosti u lékaře – a to se týká jak dospělých osob, tak lékařského ošetření pro děti. Dalším závažným problémem je vzdělávání dětí azylantů. *„Jediné čemu rozumím je, že chtějí, abych ten papír tady podepsal, vůbec ale netuším, co se v textu píše.“* (UNHCR 2009:20) Tato věta je součástí jednoho z mnoha rozhovorů, které pracovníci MFT s jednotlivými osobami uskutečnili. Domnívám se, že její obsah dokonale vystihuje situaci uprchlíků na našem území.

Z důvodů výše uvedených problémů se tyto osoby proto často nezúčastňují klíčových rozhodnutí o jejich žádostech. Je otázkou, zda o těchto procesech žadatelé nevědí, nebo zda jim sociální pracovníci dostatečně vysvětlili nutnost jejich přítomnosti na jednotlivých jednáních.

Velkým problémem jsou i jazykové kurzy pro cizince. Od 1. ledna 2009 podle Zákona č. 165/2006 Sb. vznikla cizincům povinnost složit zkoušku z českého jazyka v případě, že usilují o kladné rozhodnutí v záležitosti povolení k trvalému pobytu na území České republiky.

Cizinci často na jednotlivé kurzy nedocházejí a to z nejrůznějších důvodů. Jedním z nich je např.: že jejich zaměstnavatel jim pracovní dobu nepřizpůsobí tak, aby mohli kurz navštěvovat, nebo jednoduše nemají o toto vzdělávání zájem. Pokud však na kurzy docházejí, mnohdy si stěžují, že jazyková výuka by mohla být intenzivnější – zvláště osoby, jejichž rodným jazykem není jazyk slovanský. Za malými pokroky a pomalým tempem v osvojování českého jazyka u cizinců také stojí malé sociální kontakty s jejich okolím. Tito lidé se spíše drží v jakýchsi komunitách, ve skupinách

kde si navzájem rozumějí a nemají tedy potřebu používat český jazyk. V situacích, kdy jsou okolnostmi přinuceni využívat nabyté znalosti českého jazyka, jsou proto nejistí a často chybují.

4.1 Děti azylantů a jejich integrace

Další závažnou otázkou v této oblasti jsou děti a jazykové kurzy. Pracovníci MFT se často setkávali při svých rozhovorech s cizinci s tím, že „*děti mladší 16 let se neúčastnily jazykové výuky v rámci Státního integračního programu s tím, že se česky mohou naučit ve škole*“ (UNHCR 2009:21). Ze své vlastní pedagogické praxe však mohu potvrdit, že tento fakt je prakticky neuskutečnitelný. V jedné vyučovací hodině (tedy v 45 minutách) sotva stihne pedagog vysvětlit a podat látku srozumitelným způsobem dětem, která mu rozumějí. Vyučující tedy nemá možnost se v rámci výuky věnovat dítěti, které mnohdy česky vůbec nerozumí. Jedinou možností je, že se učitel a dítě budou setkávat po skončení vyučování a pedagog bude dítě doučovat. Tento fakt je však pevně spojen s ochotou a dobrovolnou snahou pomáhat ze strany pedagoga.

Vyloučení dětí do 16 let z jazykové výuky však není uvedeno v žádném zákoně, není však ani zakázáno. Záleží tedy na jednotlivých lektorech, zda přistoupí na to, aby děti navštěvovaly jejich kurzy českého jazyka, spolu se svými rodiči.

Jediným problémem který však na děti cizinců v naší společnosti čeká, není pouze jazyková bariéra. Tyto děti mají mnohdy zkreslené představy o světě kolem sebe. Často se domnívají, že jejich sny o jejich budoucnosti se budou brzy shodovat s realitou. Tento fenomén u dětí je však dán jejich omezenými sociálními a kulturními možnostmi a rozhledem v jednotlivých integračních zařízeních. Důvodem jsou také mnohdy malé sociální kontakty s jejich vrstevníky, které jsou mnohdy způsobené právě jazykovou bariérou. Děti si jednoduše neumí reálně vybavit „venkovní svět“.

Velká část uprchlíků s dětmi má problémy právě se vzděláváním svých potomků. Mají obavy, že vzdělání svých dětí nemohou a nedokáží nijak ovlivnit. Pracovníci MFT se často dovídali, že sociální pracovníci vybrali pro děti školu, aniž by tento fakt předtím konzultovali s jejich rodiči. Školní zařízení tuto skutečnost však také rodičům mnohdy neusnadňují. Často se snaží informovat rodiče o školních záležitostech a prospěchu dětí, právě přes jejich potomky. Škola také často využívá nějaké třetí osoby, často například sociálního pracovníka k zaslání informací. Je však otázkou, proč tento „prostředník“ se dokáže s rodiči dítěte domluvit a škola ne. Nejjednodušším

řešením je podle většinového názoru škol a jejich pracovníků možnost využívat tlumočnicka. Bohužel, ve školním rozpočtu na tyto služby v obvyklých případech nezůstávají finance.

Dalším nedostatkem v procesu integrace je zařazování dětí do nižších ročníků základní školy. Častým argumentem ze strany školy je právě snaha o lepší integraci dítěte a snazší překonání jazykové bariéry. Školní zařízení však jednoznačně opomíjejí skutečnost, že dětem může být nepříjemné, pokud mezi sebou mají výrazněji staršího spolužáka či spolužačku. Toto dítě se tak i přes svou na první pohled lepší, výchozí pozici snadno může stát terčem šikany a tato skutečnost určitě k jeho integraci do naší společnosti nepřispěje.

O zařazení dítěte do ročníku většinou rozhoduje sám ředitel školy či žákovi předchozí vyučující na české škole, svým písemným vyjádřením. Je tak činěno pouze na základě pedagogického vzdělání ředitele, případně vyučujících. Mnohdy je tak bez uvážení rozhodnuto o vývoji a vzdělání dítěte po celý jeho život. Rodiče těchto dětí mnohdy nemají k dispozici nikoho, kdo by jim poradil, co je pro jejich dítě nejlepší. Pomoc a rada pedagogického konzultanta nebyla nabídnuta žádnému z rodičů, se kterými vedli pracovníci MFT rozhovor.

5 Azylová zařízení pro cizince na území České republiky

Zákon o azylu č. 325/1999 Sb., se také zabývá umístováním příchozích cizinců na území České republiky do azylových zařízení. Těmito zařízeními se v tomto zákoně označují tři druhy možnosti ubytování uprchlíků. Zřizovatelem všech těchto institucí je vždy Ministerstvo vnitra. Azylová zařízení lze rozdělit do tří základních skupin: přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylové středisko.

Cizinci ubytovaní v jednotlivých azylových zařízeních (jedná se o přijímací a pobytová střediska) mají prostřednictvím zřizovatele, Ministerstva vnitra, zajištěna také základní práva jako je např. bezplatné zajištění hygienického standardu, je jim zajištěna strava v rámci zdravé výživy a s ohledem na zdravotní stav jedince a to třikrát denně. Cizinci zde mají právo na svou skříňku a postel, mohou přijímat návštěvy, balíčky a finanční dary, či podporu. Je jim poskytnuta možnost přijímat a odesílat korespondenci – toto, však činí již na své vlastní náklady.

Tak jak jsou cizincům v těchto zařízeních zajištěna práva, jsou také povinni dodržovat určitá pravidla. Těmi se rozumí např. dodržování řádu azylového zařízení, dodržování hygienických předpisů a to jak u každého jednotlivce, tak i ve společných prostorách střediska, řídit se příkazy a pokyny policie atd.

5.1 Přijímací středisko

V tomto typu azylového zařízení je žadatel povinen setrvat určitou dobu, která je stanovena v Zákoně o azylu č. 325/1999 Sb. „*Doba pobytu cizince v přijímacím středisku na mezinárodním letišti nesmí být delší než 120 dnů ode dne učinění prohlášení o mezinárodní ochraně cizince.*“ (Zákon č. 325/1999 Sb., Hlava X, § 73) V případě, že v této lhůtě nebude o mezinárodní ochraně cizince rozhodnuto, je Ministerstvo vnitra ČR povinno umožnit cizinci vstup na území České republiky bez výše uvedeného rozhodnutí, nebo ho dopravit do jiného azylového zařízení na území našeho státu. Ve většině případů však Ministerstvo vnitra ČR rozhodne zhruba do pěti dnů od podání žádosti o mezinárodní ochranu cizincem, zda bude této osobě vstup na území České republiky povolen. Ministerstvo vnitra může zamítnout žádost osobám, u kterých není jednoznačně zjištěna jejich totožnost, které se legitimovaly

prostřednictvím falešných dokladů, či osobám u kterých je možná obava z nebezpečí pro bezpečnost našeho státu.

V případě, že Ministerstvo vnitra zamítne cizincovu žádost o mezinárodní ochranu, má tento jedinec možnost podat do třiceti dnů od doručení negativního rozhodnutí žalobu na zamítnutí vstupu na území České republiky. V případě, že soud rozhodne o zrušení rozhodnutí Ministerstva vnitra a tento subjekt nevydá nové rozhodnutí do tří dnů od nabytí právní moci rozsudku je cizinci umožněn vstup na území našeho státu a je dopraven do příslušného azylového zařízení. Podáním žaloby na rozhodnutí Ministerstva vnitra však nedochází k prodloužení lhůty 120 dnů, kdy cizinec nesmí opustit přijímací středisko.

V průběhu této 120 dnů trvající lhůty je cizinec podroben jednotlivým identifikačním procedurám, lékařskému vyšetření vypovídající o jeho zdravotním stavu, které jsou v souvislosti s ochranou veřejného zdraví a bezpečnosti.

V případě, že cizinec poruší svou povinnost setrvat v přijímacím středisku, je tento jeho čin hodnocen jako přestupek. Za opuštění přijímacího střediska se však nepovažují již zmíněné lékařské prohlídky, pokud je nelze uskutečnit na místě pobytu cizince a také účast cizince na jednání o jeho žádosti o mezinárodní ochranu.

5.2 Pobytové středisko

Dalším etapou na cestě za volným vstupem na území České republiky je pobytové středisko. Toto azylové zařízení „*slouží k ubytování žadatele o udělení mezinárodní ochrany do doby nabytí právní moci rozhodnutí o jeho žádosti o udělení mezinárodní ochrany*“ (Zákon č. 325/1999 Sb., Hlava XI, § 79). V tomto zařízení je žadatel hlášen jako osoba, která využívá tohoto místa k pobytu. Má zde nárok na ubytování a stravu.

Osoba ubytovaná v pobytovém středisku je povinna spolupodílet se na úhradě nákladů na stravu a ubytování, „*k úhradě těchto nákladů však mohou být použity pouze finanční prostředky žadatele o udělení azylu, které převyšují částku životního minima žadatele a společně s ním posuzovaných osob.*“ (Zákon č. 325/1999 Sb., Hlava VII, § 42)

„*Finanční příspěvek se poskytuje pouze za dobu přítomnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany v azylovém zařízení*“ (Zákon č. 325/1999 Sb., Hlava VII, § 42)

Výše tohoto finančního příspěvku je stanovena na základě věku žadatele a je vypočítávána vždy za jeden kalendářní den. Přesné stanovení termínu výplaty

kapesného osobám žádajícím mezinárodní ochranu je upraveno vyhláškou Ministerstva vnitra pro jednotlivá přijímací a pobytová zařízení.

Osoba pobývající v pobytovém středisku má možnost „přivýdětku“ ke svému kapesnému. Tímto finančním přilepšením se rozumí činnost, kterou žadatel vykoná v azylovém zařízení a která přispěje k lepšímu prostředí, například shrabávání listí v areálu zařízení, pomoc s nejnútnejšími opravami atd. Tyto činnosti však nesmějí překročit více jak 12 hodin měsíčně a osoba, která je bude vykonávat, musí být starší 18 let.

Pobytová střediska jsou stejně jako všechny ostatní azylové zařízení zřizována Ministerstvem vnitra ČR a provozována mohou být opět Ministerstvem vnitra nebo právnickou osobou v rozsahu pověření uděleného výše zmíněním ministerstvem a pod podmínkou placení „nájemného“. Provozovatel pobytového střediska je vždy povinen brát ohled na individuální potřeby každého ubytovaného cizince, obzvláště jestliže se jedná o osobu mladší 18 let, těhotnou ženu, nebo jedince, jenž byl vystaven mučení a ponižování.

Členové MFT, kteří pro organizaci UNHCR vypracovávali přehled o současné situaci uprchlíků v jednotlivých státech Evropské Unie, se však setkávali s odlišnými tvrzeními jednotlivých uprchlíků. Např. žadatelé o azyl z pobytového střediska v Mostě si stěžovali, že díky nedostatku kapacity nejsou jejich základní, individuální potřeby respektovány. Vedení tohoto zařízení podle jejich názoru nedokáže respektovat základní kulturní odlišnosti jednotlivých uprchlíků a umisťuje do jednotlivých pokojů cizince s odlišným náboženstvím, sociálními a kulturními zvyklostmi.

Osoba, která je hlášena k pobytu v nějakém z pobytových zařízení na území České republiky je oprávněna toto azylové středisko opustit, ale pouze za určitých podmínek. Cizinec žádající o mezinárodní ochranu může opustit pobytové středisko pouze na 10 dní v kalendářním měsíci. Pokud však chce tato osoba opustit místo, kde je hlášena k pobytu, na více jak 24 hodin, je povinna tuto skutečnost písemně oznámit Ministerstvu vnitra, kde žadatel o mezinárodní ochranu uvede adresu, na které se bude zdržovat. V případě, že se žadatel chystá z pobytového střediska odejít na dobu delší tří dnů je povinen ohlásit tento fakt na příslušných místech alespoň 24 hodin před svým odchodem.

5.3 Integrovaná azylová střediska

Tento druh azylového střediska slouží pro uprchlíky jako přechodné ubytování. *“Integrovaná azylová střediska dále slouží k přechodnému ubytování osob požívajících doplňkové ochrany, jde-li o rodiče nebo rodinu s nezletilými či zletilými zdravotně postiženými dětmi nebo o cizince s vážným zdravotním postižením, nejdále však po dobu 3 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany.”* (Zákon č. 325/1999 Sb., Hlava XI, § 79)

V tomto typu azylového zařízení jsou azylanti umístěni na základě ubytovací smlouvy, která jim zaručuje „domov“ maximálně na 18 měsíců. Po skončení této lhůty však musí azylant tento druh ubytování opustit.

Po dobu ubytování v integrovaném azylovém středisku navštěvují azylanti kurzy českého jazyka, které jsou pro ně zajišťovány v rámci Státního integrovaného programu a tedy bezplatně. Cílem tohoto vzdělávání je zajistit cizincům dostatek potřebných znalostí a dovedností v oblasti komunikace v českém jazyce a poskytnout jim pomoc při hledání jak jejich zaměstnání, tak i bydlení. *„Kurzy pro azylanty či osoby s doplňkovou ochranou pobývající v integrovaných střediscích Ministerstva vnitra zařizuje Správa uprchlických zařízení. Oproti tomu kurzy pro azylanty nebo osoby s doplňkovou ochranou pobývající mimo tato zařízení nabízí prostřednictvím smluvního zajišťovatele Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy.“*⁹

⁹ Czechkid. Pro pedagogy. Státní integrovaný program [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.czechkid.cz/si1220.html>>

6 Služby poskytované azylovými středisky

Přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylové středisko je ve většině případů spravováno Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky, pro které se používá zkratka SUZ. Tato organizace v jednotlivých azylových střediscích poskytuje svým „chráněncům“ nejrůznější služby jako např. ubytování, stravování, psychologické a sociální poradenství. Také pro uprchlíky zajišťují nejrůznější vzdělávací kurzy a snaží se jim zprostředkovávat volnočasové aktivity, které by jim ušetrily dobu čekání na rozhodnutí o jejich žádosti o mezinárodní ochranu.

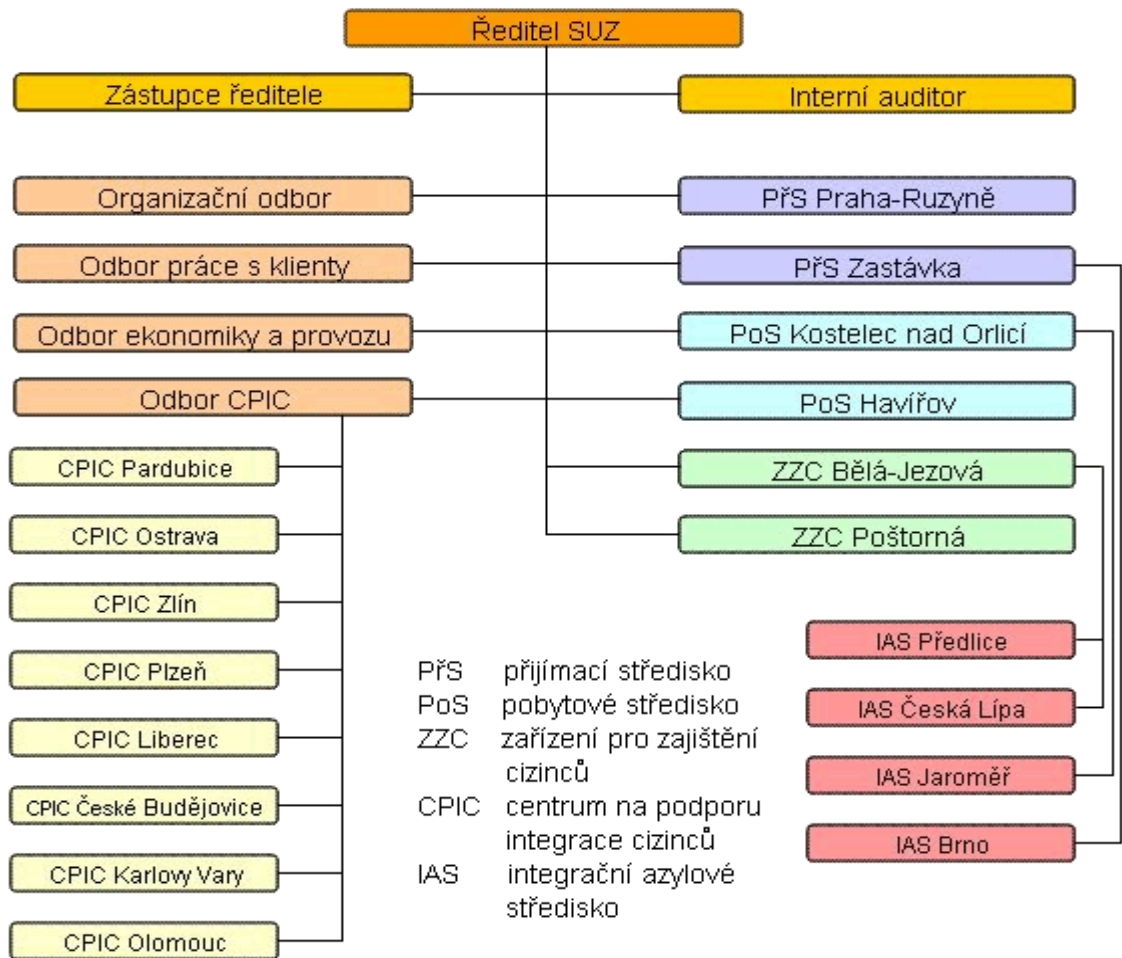
6.1 Správa uprchlického zařízení

Správa uprchlického zařízení byla zřízena 1. ledna 1996 a to jako rozpočtová organizace spadající pod Ministerstvo vnitra České republiky. Hlavním impulzem pro zřízení této instituce byla snaha o rozdělení výkonu státní správy v oblasti azylové politiky od zajišťování služeb jednotlivých žadatelům o udělení mezinárodní ochrany. SUZ spolupracuje s nejrůznějšími vládními i mezinárodními institucemi, jako jsou například Arcidiecézní charita, oblastní charita atd.

1.ledna 2006 pod správu SUZ přešla i zařízení pro zajišťování cizinců (ZZC), někdy se také můžeme setkat s označením „záchyt“. Tato zařízení jsou využívána převážně k zajištění cizinců, jimž cizinecká policie vydala rozhodnutí o správním vyhoštění nebo případně o jejich zajištění. Většina osob, vyskytujících se v těchto zařízeních pro zajištění cizinců se tedy na území našeho státu dostala do nějakého rozporu s naším právním systémem. Nejčastěji jsou do ZZC umisťovány osoby, které pochybily při používání svých dokladů – např. jejich doklad totožnosti nebyl v době, kdy se ocitly na území České republiky platný, či využívaly falešných, zcizených dokladů. Do zařízení pro zajišťování cizinců mohou být umisťovány pouze osoby starší 15 let a pouze na dobu trvající maximálně 180 dnů.

V současné době jsou na území České republiky využívány dvě zařízení pro zajišťování cizinců a to konkrétně v Bělé pod Bezdězem v Středočeském kraji a v Poštorné v Jihomoravském kraji. Již jsem zmínila, že nejčastěji jsou do těchto zařízení umisťovány osoby, které se dostaly do sporu s naší legislativou a proto je v těchto ZZC na území našeho státu zajišťována vnější ochrana pomocí Policie ČR. Vnitřní ochrana jak objektu, tak samozřejmě i osob nacházejících se v ZZC je zajišťována prostřednictvím najímaných bezpečnostních agentur. V jednotlivých ZZC

jsou kulturní místnosti jako například knihovna, místnost s televizorem, či společenská místnost vybavena společenskými hrami, kam mají obyvatelé ZZC možnost přijít kdykoli v průběhu svého pobytu s výjimkou nočního klidu. Mají také nárok na duchovní setkání v rámci svého náboženského vyznání. „Těžištěm práce SUZ je v tomto ohledu poskytnutí ubytování a stravy, o celou další plejádu služeb se stará zdravotnický personál i sociální pracovníci.“¹⁰

Zdroj: Správa uprchlických zařízení MV ČR. Dostupné z <http://www.suz.cz/pages/6.html>

¹⁰ Správa uprchlických zařízení. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.suz.cz/pages/6.html> >

6.2 Stravování v jednotlivých azylových zařízeních

V jednotlivých azylových zařízeních mají uprchlíci nárok na stravu třikrát denně a to formou teplého jídla. Děti, kterým ještě nebylo 15 let, mají nárok také na svačiny, které dostávají u snídaně a u oběda. Osoby ubytované v těchto zařízeních mají možnost, jak je uvedeno na oficiálních stránkách Ministerstva vnitra ČR, výběru ze tří jídel. V tomto směru je také brán ohled na těhotné ženy, kojící matky či osoby s nejrůznějšími dietami.

Od roku 2006 je v těchto zařízeních ubytovaným osobám poskytnuta možnost samostatného vaření. Klienti mají možnost si z peněz, které jim jsou vypláceny formou „kapesného“, nakupovat potraviny a poté si je i samostatně zpracovat. Tyto kuchyňky jsou vybaveny standartním způsobem.

6.3 Aktivity pro volný čas

Cílem aktivit pro volný čas je naplnit vhodným způsobem volný čas, kterého lidé ubytování v azylových zařízeních mají nadbytek. Tyto volnočasové aktivity mají také zároveň sloužit k prevenci a vytváření bezkonfliktních situací s širokou veřejností a to nejen v lokalitě azylového domu.

Tyto aktivity jsou vždy odlišné podle toho, v jakém azylovém zařízení se jedinci nacházejí a také jaké možnosti jsou v okolí těchto zařízení. Nejčastěji se jedná o nabídku např. výtvarných dílen, ty jsou většinou vybaveny také keramickou pecí, či dokonce grafickými lisami. Některá velmi povedená díla jednotlivých účastníků této volnočasové aktivity jsou dokonce vystavována. Nejenže si osoby a jejich děti, žádající o mezinárodní ochranu, takto vyplní svůj volný čas, ale výtvarné dílny často působí na jejich psychiku pozitivními vlivy. Také se často jedná o programy v nejrůznějších čajovnách, knihovnách, sportovních hřištích. Pro klienty azylových zařízení jsou však také pořádány nejrůznější výlety, jsou jim zprostředkovány návštěvy kulturních a sportovních akcí, či jsou pořádány tábory pro jejich děti.

Na všechny tyto aktivity však pracovníci azylových zařízení nestačí sami a proto úzce spolupracují s nejrůznějšími nevládními organizacemi. Tyto organizace pomáhají zaměstnancům Správy uprchlických zařízení připravovat pro klienty nejrůznější preventivní aktivity, kterou nejčastěji napomáhají k snížení negativních jevů.

Pro předškolní děti osob žádajících o mezinárodní ochranu jsou v azylových zařízeních nejčastěji zprostředkovávány dětská centra na podobné bázi jako mateřské školy. Tento způsob volnočasové aktivity však není určen pouze na to, aby si zde děti mohly hrát. Dětská centra azylových zařízení se snaží dětem pomoci překonávat jazykové bariéry, vštípit jim základní hygienické návyky a učit je hrát si a pracovat v kolektivu.

6.4 Sociální zázemí v azylových zařízeních

Každý jedinec, který přichází do azylového domu je samostatná a specifická osobnost a tímto se také musí řídit jednotliví pracovníci Správy uprchlických zařízení. Každá tato osobnost se nachází v odlišné sociální situaci, která také vyžaduje specifické zacházení a jednání.

V jednotlivých azylových zařízeních se scházejí lidé z naprosto odlišného sociálního a kulturního prostředí. Jejich představy o životě byly již narušeny jejich emigrací a příchodem do nového společenství, které mnohdy neodpovídá jejich kulturním zvyklostem a zavedeným normám pořádku na který byli ve své domovské zemi zvyklí. Nejdůležitějším úkolem zaměstnanců SUZ je připravit tyto jedince na naši společnost, na naše zvyky a zavedené pořádky. Zároveň však není možné pominout, že i sami žadatelé musí projevit snahu přizpůsobit se našemu vlastnímu pořádku.

Velkým problémem tedy není pouze jazyková bariéra, ale také schopnost přizpůsobení se jedinců našemu způsobu života. Důležitým faktorem je nenechat žadatele o mezinárodní azyl v pasivitě a nenechat je aby si zvykli, že způsob života v azylových zařízeních je zcela normální. Je velmi důležité s jednotlivými žadateli neustále pracovat, podněcovat v nich snahu o zařazení do společnosti a pomáhat jim překonávat překážky.

V důsledku častého přesouvání jednotlivých žadatelů do různých typů azylových zařízení je velmi důležité vést kompletní dokumentaci, která se vždy týká konkrétní osoby a jeho rodiny. V těchto záznamech jsou uvedeny skutečnosti, týkající se jeho osoby, např.: rodinné zázemí či jeho náboženské vyznání. Mnohdy jsou tam také uvedeny jeho kulturní a sociální postoje a názory, samozřejmě jeho zdravotní stav a vzdělání. Tato dokumentace je vždy vedena pouze na základě klientova výslovného souhlasu.

7 Integrační politika

Na základě informací z knihy Přistěhovalectví a liberální stát uvádím ve své diplomové práci rozdělení integrační politiky v České republice podle A. Baršové a P. Barši:

- první fáze (1990 – 1998)
- druhá fáze (1999 – 2003)
- třetí fáze (2004 – současnost)

7.1 První fáze integrační politiky na území České republiky

„Po pádu železné opony byla společnost konfrontována s novým jevem – s proudy uprchlíků hledajících ochranu“ (BARŠOVÁ, BARŠA 2005:232). Velmi podstatnou skutečností bylo, že si státní orgány České republiky začaly uvědomovat, že mnoho nově příchozích cizinců v České republice zůstane. V souvislosti s tímto si příslušné státní orgány kladly otázky, zda tyto nově příchozí osoby „násilně“ začleňovat, nebo nechat vše na cizincích a jejich volbě stát se nedílnou součástí české společnosti

Jednotlivé státní orgány proto přijaly v roce 1991 příslušná opatření, která se stala základem pro programy pomáhající uprchlíkům na území našeho státu. Tato jednotlivá opatření v průběhu let zaznamenala minimální změny a prakticky fungují až do současné doby. Můžeme sem zařadit pomoc při získávání bydlení, zaměstnání, pomoc při vzdělávání se v oblasti českého jazyka.

7.2 Druhá fáze integrační politiky na území České republiky

V letech 1999 – 2003 se vytvářely integrační strategie na jednotlivých úrovních státní správy. Byla vytvořena také Komise ministra vnitra pro integraci cizinců a vztahy mezi komunitami, *„v které vedle úředníků z odpovědných resortů zasedali také zástupci akademické obce a nevládního sektoru“* (BARŠOVÁ, BARŠA 2005:233).

Nevládní sektor, konkrétně neziskové organizace se v této oblasti zorientovaly velmi rychle a dostaly se tak do popředí zájmu médií. V této situaci tak mohly tyto sdružení velmi efektivně prezentovat problematiku integrační politiky a šířit tak její obsah do podvědomí nejen majority ale i mezi cizince.

V rámci této druhé fáze integrační politiky byly zřizovány poradní orgány pro integraci jednotlivých cizinců, které spadali pod okresní úřady. Tyto poradny však byly v roce 2002 při státní reformě zrušeny. K tomuto rozhodnutí došlo na základě vyjádření Ministerstva vnitra ČR, které tuto skutečnost zdůvodnilo jako nezájem jednotlivých orgánů ze strany územní samosprávy.

V tomto období, tedy v rozmezí let 1999 – 2003, byly vytvořeny tyto dokumenty:

- Zásady koncepce integrace cizinců (1999)
- Koncepce integrace cizinců (2000)
- Analýza postavení cizinců (2003)

V těchto třech dokumentech týkajících se strategie integrace „*učinila Česká republika podobný obrat od komunitaristického multikulturalismu ke kulturně tolerantní občanské integraci, který jsme zaznamenali ve stejném období v západních zemích*“ (BARŠOVÁ, BARŠA 2005:236).

7.3 Třetí fáze integrační politiky v České republice

Barša a Baršová ve své knize Přistěhovalectví a liberální stát zasazují třetí fázi integrační politiky do současnosti, konkrétně od roku 2004 kdy byla integrační agenda převedena na Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Tato instituce v rámci integrační politiky v současné době poskytuje pro cizince:

- *Dotace na podporu integrace cizinců (nejrůznější granty a projekty)*
- *Sociální zabezpečení cizinců*
 - *Dávky pro osoby se zdravotním postižením*
 - *Důchodové pojištění*
 - *Nemocenské pojištění*
 - *Státní sociální podpora*
 - *Pomoc v hmotné nouzi*¹¹

¹¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Integrace cizinců [online]. [cit 2012-04-20]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/1278>>

7.4 Státní integrační program

Tento program státem aplikované integrační politiky začal běžet roku 1994 a je primárně zaměřen na pomoc osobám, žádajícím o mezinárodní ochranu ať už formou azylu či doplňkové ochrany.

Státní integrační program je vlastně snahou o pomoc při integraci cizinců do české společnosti. Má zabránit tak jejich cílenému sociálnímu vyloučení a vytváření cizineckých komunit, které jsou mnohdy největším problémem mezi majoritou a minoritou.

Tato snaha českého státu pomáhat žadatelům je definována v Zákoně o azylu č. 325/1999 Sb., konkrétně v § 68, 69 a v § 70. V těchto bodech jsou však pouze základní informace, které poté rozšiřují jednotlivá vládní ustanovení. Tento program se převážně zaměřuje na pomoc cizincům v oblasti bydlení a kurzů českého jazyka. V případě poradenství a pomoci v oblasti získávání zaměstnání jsou však žadatelé o mezinárodní ochranu odkázáni spíše na neziskové organizace spolupracující s Ministerstvem vnitra ČR. Pro příklad ve své diplomové práci uvádím některé z nich:

- Poradna pro integraci (PPI)
- Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)
- Charita česká republika
- Diakonie církve evangelické (DČCE)
- Sdružení pro integraci a migraci (SIMI)
- Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)
- Centrum pro integraci cizinců (CIC)

V rámci své diplomové práce jsem využila spolupráce s Centrem pro integraci cizinců a také s Organizací pro pomoc uprchlíkům. Obě tyto organizace mají své pobočky v Českých Budějovicích. Snažila jsem se spojit i s UNHCR tedy s Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, konkrétně s jejich pobočkou v Praze. Bohužel mi bylo sděleno, že v době mé snahy o kontakt není v této organizaci nikdo, kdo by se mi mohl věnovat a byla jsem odkázána na jejich internetové stránky.

Jednotlivým neziskovým organizacím, které působí v rámci Státního integračního programu „jsou poskytovány účelové neinvestiční dotace až do výše 500 tisíc Kč na zajištění bydlení a zaměstnání pro azylanty“¹²

Podstata celého Státního integračního programu spočívá v dobrovolnosti. Do tohoto procesu mohou být zařazeny pouze osoby na základě své vlastní žádosti. Pokud tak žadatelé o mezinárodní ochranu učiní, jsou vázáni pravidly tohoto programu. V případě, že se jednotlivci rozhodnou tohoto procesu se nezúčastnit nemají, poté možnost využívat nejrůznějších např. finančních fondů.

7.5 Státní integrační program – bydlení

V této oblasti Státního integračního programu se v průběhu let ustálily tři možné varianty, jak cizincům pomáhat při hledání vhodného, nového bydlení. V první variantě, oficiálně označované jako **Varianta I.**, docházelo k zajišťování finančních příspěvků od státu pro cizince na zaplacení nájemného v nájemních obecních bytech. Tato varianta je však velmi problematická, protože při dnešních podmínkách nemá většina žadatelů možnost na obecní nájemní byty dosáhnout. Podmínkou pro získání tohoto typu bytu je většinou trvalý pobyt na území obce a to v rozsahu tří až pěti let. V případě, že obce nevyžadují určitou délku trvalého pobytu na svém území, jsou mnohdy ceny bytů nad rámec finančních možností žadatelů. Mnoho z těchto rodin žije na hranici chudoby a často nemají ani žádné finanční úspory. V tomto ohledu jsou žadatelé o mezinárodní ochranu také znevýhodněni minimálními sociálními kontakty, nemají se na koho obrátit o pomoc, či o radu.

Další možná varianta je **Varianta IIa.** Zde mohou cizinci využívat finanční podpory od státu formou hrazení čistého nájemného. Stát v tomto případě přispívá městu, obci, které je ochotno poskytnout prostory k bydlení cizincům a to většinou na základě nájemní smlouvy na dobu určitou. Výše finančního příspěvku se odvíjí od počtu osob v domácnosti. „U několikačlenné domácnosti azylantů může státní dotace dosáhnout až několika set tisíc korun.“¹³ Tento model má však také své nevýhody. Výše finančního příspěvku na nájemné je určována pouze počtem členů domácnosti, nikoli

¹² Czechkid. Pro pedagogy. Státní integrační program [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.czechkid.cz/si1220.html>>

¹³ Czechkid. Pro pedagogy. Státní integrační program [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.czechkid.cz/si1220.html>>

však atraktivitou obce. Nezáleží tedy, zda se jedná o např. okresní město, nebo malou vesničku.

V současné době se však do tohoto programu hlásí spíše malé obce s minimálními pracovními možnostmi. Cizinci se však špatně uplatňují i ve velkých městech, jak poté mohou získat vhodnou práci, či najít vyhovující školu pro své děti, v těchto malých obcích. Další nevýhodou této varianty je skutečnost, že peníze, které obec od státu obdrží, nejsou určeny ke koupi či výstavbě integračního bytu. Obec má v tomto případě možnost využít tuto dotaci na zlepšení své infrastruktury, či na investiční náklady.

Poslední, třetí možností je **Varianta IIb**. V tomto případě si žadatel o mezinárodní ochranu hledá prostory k bydlení sám na základně svých požadavků. V případě, že se těmto osobám naskytne možnost bydlení, která jim plně vyhovuje a majitel přistoupí na skutečnost, že nájem nebudou hradit cizinci sami za sebe, ale bude tak za ně činit stát. Tento druh nájemného je poté hrazen po dobu osmi let a jeho výše se odvíjí od počtu členů rodiny.

Tyto tři varianty hledání ubytování pro cizince, které jsem popsala, se však týkají pouze osob, kterým byla přidělena mezinárodní ochrana formou azylu. V případě, že osobě byla udělena doplňková ochrana, Státní integrační program v oblasti bydlení se na ni nevztahuje. V tomto případě jsou tito lidé odkázáni sami na sebe či na pomoc některé z neziskových organizací. Jedinou výjimku v této oblasti činí Ministerstvo vnitra ČR „*u rodičů s nezletilými nebo zletilými zdravotně postiženými dětmi, nebo pokud se jedná o osoby vážně zdravotně postižené, může jim být umožněn pobyt v integračním středisku Ministerstva vnitra ČR, a to na maximální možnou dobu tři měsíců od udělení doplňkové ochrany*“¹⁴

7.6 Státní integrační program – kurzy českého jazyka

V rámci státního integračního programu jsou kurzy českého jazyka, zakončené zkouškou poskytovány jak osobám, kterým byla udělena mezinárodní ochrana formou azylu tak i formou doplňkové ochrany a to bezplatně.

V předchozích letech byla náplň kurzů českého jazyka rozdělena do 150 hodin. V průběhu let se však ukázalo, že rozsah těchto hodin je nedostačující, zejména pro jedince nepocházející ze slovanských zemí. Osoby např. z Vietnamu neměly potřebný

¹⁴ Czechkid. Pro pedagogy. Státní integrační program [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.czechkid.cz/si1220.html>>

základ pro vzdělávání se ve slovanském jazyce jako např. osoby, které do naší republiky přicházejí z Ukrajiny, Ruska a jiných slovanských zemí.

Od roku 2011 se však rozsah výuky rozšířil na 400 hodin, které jsou rozloženy do celého kalendářního roku, tedy do 12 měsíců.

„Podmínkou úspěšné integrace je zvládnutí jazyka většinové společnosti a v Analýze situace postavení cizinců z roku 2003 se uvádí, že neznalost místního jazyka není projevem multikulturality, jak se někdy mylně usuzuje, nýbrž je projevem nedostatku integrace“ (Baršová, Barša 2005:236)

7.7 Státní integrační program – práce a nezaměstnanost

Dne 14. května 2008 vydala vláda České republiky usnesení č. 543, které se týkalo zlepšení pomoci cizincům v rámci SIP při hledání nového zaměstnání.

„Míra nezaměstnanosti mezi praceschopnými azylanty je totiž alarmující (až 60%), ačkoliv dle statistik je vzdělanostní průměr těchto lidí vyšší, než je průměr české populace“¹⁵

Tuto situaci se snažilo zmírnit výše uvedené vládní usnesení č. 543 a také větší snaha zapojit Úřady práce ČR.

Největší roli zde však hrají právě neziskové organizace. V oblasti bydlení a kurzů českého jazyka plní jen menší úlohu ale v problematice nezaměstnanosti je jejich pole působnosti daleko širší. Nelze však říci, že neziskové organizace tento problém zcela vyřeší. Je vždy důležité brát ohled na region, v kterém se příslušný cizinec nachází a zda v této oblasti existuje program právě pro jeho cílovou skupinu. Neziskové organizace, od státu sice dostávají dotace sloužící k integraci, vždy jsou tak však finance zaměřené na určitý projekt.

¹⁵ Czechkid. Pro pedagogy. Státní integrační program [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.czechkid.cz/si1220.html>>

8 Integrace v praxi

8.1 Centrum na podporu integrace cizinců (CPIC)

Tato nezisková organizace je zřizována Správou uprchlických zařízení a financována prostřednictvím Ministerstva vnitra ČR a také z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Při psaní mé diplomové práce jsem kontaktovala pobočku tohoto centra v Českých Budějovicích, kde se snaží pomáhat při integraci cizinců již dva roky.

Na základě e-mailového kontaktu s paní Mgr. Markétou Jindrovou jsem si domluvila schůzku, která probíhala formou rozhovoru a zároveň jsem měla možnost prohlédnout si jejich Centrum na podporu integrace cizinců (CPIC). Paní Mgr. Jindrová byla velmi ochotná a při našem rozhovoru se mi snažila poskytnout co nejvíce informací.

V této části své diplomové práce přináším shrnutí rozhovoru mezi mnou a paní Mgr. Markétou Jindrovou. V části přílohy poté uvádím doslovnou podobu tohoto rozhovoru.

Toto centrum již v jihočeské metropoli funguje dva roky. A jak říká paní Mgr. Jindrová, působení pouze v tomto městě není jejich cílem. Snaží se působit po celých jižních Čechách a poskytovat tak pomoc jako „prodloužená ruka Ministerstva vnitra ČR“ (MVČR) Zřizovatelem těchto Center na podporu integrace cizinců je Správa uprchlických zařízení (MVČR) a finance získávají z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Na základě těchto finančních prostředků poté mohou vytvářet a organizovat nejrůznější projekty na dobu jednoho kalendářního roku. Do těchto činností je možné zařadit kurz českého jazyka, či vzdělávací sociokulturní kurzy např.:

- besedy na konkrétní téma s odborníkem, – zdravotní pojištění, finanční úřad, živnostenský list
- zkoušky z českého jazyka nanečisto (tip A1)
- exkurze po Českých Budějovicích
- nejrůznější přednášky – např. o dějinách českého národa

Paní Mgr. Jindrová sama k tomuto tématu podotkla, že přítomnost odborníků je v mnoha ohledech důležitým faktorem práce jejich centra. Sama říká, že by bylo v mnoha ohledech snazší, kdyby si danou problematiku prostudovali na internetu jednotliví zaměstnanci integračního centra a poté ji na besedách pouze prezentovali. Jedinci, kteří však tyto besedy navštěvují, mají většinou specifické dotazy týkající se jejich osoby a proto je tak důležitá přítomnost kvalifikovaných osob.

Centrum na podporu integrace cizinců také nabízí pomoc formou poradenské a informační činnosti. Cizinci zde mohou využívat pomoci v otázkách bydlení, sociální poradenství v oblasti sociálních dávek. Zaměstnanci tohoto centra také poskytují cizincům pomoc v oblasti zdravotní péče a zdravotního pojištění, vzdělávání a školství a při dalších významných životních krocích, jako je např. narození dítěte, svatba atd. V případě, že zaměstnanci CPIC nemohou v konkrétní problematice cizincům pomoci, snaží se těmto osobám alespoň poskytnout kontakty na příslušné instituce.

Paní Mgr. Markéta Jindrová mi také v průběhu našeho rozhovoru sdělila, že v určitých, předem stanovených hodinách, je v jejich Centru přítomen právník, který je k dispozici cizincům, kteří mají možnost s ním konzultovat své záležitosti. Podle paní magistry se témata těchto konzultací pohybují v oblasti pobytové a vízové problematiky, či pracovně právních vztahů.

Od února letošního roku se také Centrum pro podporu integrace cizinců stalo podle Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů, registrovanou sociální službou.

Další významnou informací, kterou paní Mgr. Jindrová zdůraznila, je skutečnost, že služby jejich centra jsou poskytovány zdarma a jsou určeny převážně osobám s platným trvalým nebo dlouhodobým pobytem, či osobám z nečlenských zemí Evropské unie (EU), tzv. třetích zemí. Lidé přicházející do Centra na podporu integrace cizinců tak zde mohou bezplatně využívat internet, internetový „telefon“ Skype, nebo např. knihovnu, která je zásobena knihami nejen v českém jazyce. Osoby, které do tohoto centra přicházejí, si mohou vypůjčit tiskoviny např. v angličtině, francouzštině, ruštině, vietnamštině, či dokonce v čínském jazyce.

Při našem rozhovoru se paní Mgr. Markéta Jindrová také zmínila o skutečnosti, že jednou z forem pomoci jejich centra je snaha sdružovat jednotlivé instituce v rámci platformy na území jižních Čech. Tyto nejrůznější instituce jako např. zdravotní pojišťovny, živnostenský úřad, správa sociálního zabezpečení atd. mají prostor k setkávání a řešení společných otázek. Mohou tak navazovat nejrůznější kontakty

a řešit tak spoustu problémů, které by jinak vyžadovaly mnohem více času. Tento prostor je vyhrazen podle slov paní magistry pouze pro instituce a pro jejich volnou diskuzi o problematice cizinců na území České republiky.

Jihočeský kraj je velmi rozsáhlé území, jak potvrdila i paní magistra a proto toto Centrum má k dispozici i kontaktní místo v České Krumlově, kde je cizincům poskytováno sociální poradenství v rámci terénních prací.

Vztahy Centra s cizinci se v průběhu let samozřejmě postupně vytvářely a je velmi důležité rozlišovat osoby, které v České republice žijí již několik let a nově přichází. Na základě těchto vztahů se tak Centrum pro integraci cizinců dostává stále více do podvědomí potřebným osobám a přicházejí neustále noví a noví klienti. V současnosti jsou tyto vazby na velmi dobré úrovni a to především u komunit, zastoupených v jižních Čechách nejvíce. Konkrétně u osob pocházejících z Vietnamu, Ruska, Ukrajiny či Mongolska.

V tomto okamžiku jsem paní magistře položila zřejmou otázku, zda se tedy cizinci sdružují v komunitách a nechtějí se nijak rozdělovat a opouštět se navzájem. Podle paní Mgr. Jindrové většinou tato situace závisí na možnosti zaměstnání a ubytování. Pokud jedinci dostanou práci někde mimo dosah své komunity a nemají jinou možnost, odejdou. I v takových případech však udržují se svými krajany kontakt, alespoň formou korespondence či telefonů.

Další oblastí, kterou se náš rozhovor zabýval, byla otázka pracovních možností pro cizince a samozřejmě pro osoby žádající o mezinárodní ochranu. Paní magistra Jindrová mě v tomto bodě naší diskuze odkázala spíše na neziskovou organizaci – Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU). Její zdůvodnění bylo, že tato organizace se v oblasti pracovních nabídek pro osoby žádající o mezinárodní ochranu orientuje mnohem lépe. Paní magistra se mi však snažila zodpovědět alespoň na základě zkušeností jejich organizace a to v souvislosti s výukou českého jazyka pro cizince. Tyto kurzy se snaží toto integrační centrum přizpůsobit potřebám a požadavkům klientů, dokonce jsou mnohdy v kontaktu s jejich zaměstnavateli a upravují rozvrh hodin na základě jejich rozvrhu směn. Paní magistra však dodává, že pokud sami cizinci nemají zájem na jejich kurzy chodit, jejich práce, jako integračního centra v podstatě končí. Neexistují prostředky, které je mohou přinutit.

Kurzy českého jazyka, které Centrum pro podporu integrace v Českých Budějovicích nabízí, jsou rozděleny na dva typy. Nízkoprahové, které jsou pořádány jednou týdně a to v rozsahu dvou hodin. Na tomto druhu výuky českého jazyka je účast

dobrovolná a podle slov paní magistry je může navštěvovat kdokoli. V současné době však tento kurz v Českých Budějovicích neprobíhá. Další možností, jak se v českém jazyce vzdělávat mají cizinci prostřednictvím intenzivních kurzů. Ty probíhají dvakrát týdně, v rozsahu 2 hodin. Zde už navštěvují kurzy uzavřené skupiny osob a jsou vázané docházkou. Po absolvování prvních čtyřiceti hodin intenzivního kurzu obdrží účastník jakési osvědčení, které mu může pomoci při hledání zaměstnání.

8.2 Kurz českého jazyka pro cizince v Centru na podporu integrace cizinců (CPIC)

Při rozhovoru s paní magistrou Jindrovou jsme se domluvily, že mi umožní přístup na jejich jazykový kurz. Vybraly jsme kurz pro pokročilé, který probíhá každé úterý a čtvrtek v rozsahu 90 minut. Tento kurz vede paní Kazdová a při mé návštěvě bylo přítomno šest osob.

Účastníci tohoto kurzu mají k dispozici učebnice i pracovní sešity – New Czech Step by Step. V příloze své diplomové práce přikládám fotokopii jednoho listu z této učebnice a jednoho listu z pracovního sešitu. Učebnice jsou doplněny obrázky a zadání je psáno v českém jazyce a pod některými z nich je překlad do anglického jazyka, či vysvětlení čeho se téma týká. Podle mého názoru je však nevýhodou této učebnice forma označování pádu a rodů latinským pojmenováním. Pro cizince, kteří studují zcela nový jazyk, může být tato skutečnost matoucí. V každé lekci je slovníček pojmů, které se v lekci nově vyskytují. V levém sloupci jsou slova v českém jazyce a v pravém v anglickém jazyce. Pro lepší přehlednost jsou podstatná jména rozlišena barevně podle rodů – feminum je červené, maskulinum modré a neutrum zelené.

V úvodu hodinu paní Kazdová se svými studenty trénovala výslovnost jednotlivých hlásek na českých jazykolamech, např. tři sta třicet tři stříbrných křepelek přeletělo přes stři sta třicet tři stříbrných střechech. Po několika opakováních je paní lektorka pochválila a připomínala, ať doma trénují. Celková atmosféra kurzu, na kterém jsem byla přítomna, byla velmi příjemná a uvolněná. Jednotliví studenti se snažili si navzájem radit a dokázali se i svým chybám zasmát.

Po tomto procvičování přišlo na řadu opakování z minulé hodiny. Účastníci tohoto kurzu byli již v deváté lekci a hlavním tématem tohoto okruhu bylo lidské tělo. Paní Kazdová vyvolávala své studenty a jejich úkolem bylo určovat rod u jednotlivých

substantiv týkajících se lidského těla. Zároveň měli při této činnosti ukazovat, o jakou část těla se jedná, např. o ruku, ucho, hlavu. Cílem opakování, dle paní Kazdové, je, aby si cizinci dokázali uvědomit propojení užívaného slova s v tomto případě konkrétní částí těla. Paní Kazdová zastává názor, že pouhé učení se slovíček je pro studium jazyka nedostačující. U osob, které studují nový jazyk, je zapotřebí, aby dokázaly v tomto jazyce i uvažovat.

Velmi zajímavou skutečností bylo, že studenti často prvně řekli správný tvar slova ve svém rodném jazyce a až po chvilce, případně malé nápovědě lektorky, či jiného studenta vyslovili české označení věci, čísla atd.

V kurzu se paní Kazdová také zaměřuje na čtení a chápání textu a jeho významu. Dalším cvičením, které při této hodině studenti vytvářeli, bylo čtení vnější charakteristiky osoby, ke které poté na základě informací měli přiřadit správnou podobiznu. Po několika popisech paní Kazdová vyzvala své studenty k samostatnému popisu jejich blízké osoby. Snažila se tak zaměřit na samostatné uvažování svých klientů a na procvičování jejich samostatného projevu. Dle mého názoru je tato část výuky velmi podstatná. Bez schopnosti pružně reagovat a dokázat vyjádřit svůj názor v nepřipraveném projevu je v dnešní době velmi důležité. V případě, že by tuto skutečnost cizinci nedokázali akceptovat, byli by z naší společnosti prakticky vyřazeni. V těchto projevech paní Kazdová klade velký důraz na odpovědi celou větou a převážně na správnou výslovnost přízvuku. Český jazyk je v tomto ohledu pro cizince velmi obtížný, protože čeština má přízvuk stálý a to vždy na první slabice slova. Jiné jazyky jako například ruština, či angličtina mají přízvuk pohyblivý. V průběhu kurzu českého jazyka pro cizince to tedy často vypadalo jako při hudební výchově. Studenti i přes svou soustředěnost na tuto skutečnost mnohdy přízvuk na první slabiku použít nedokázali. Když poté své chyby opravovali, vypadlo to, jako kdyby zpívali.

V závěru hodinu paní Kazdová se svými studenty opakovala sloveso být, které cizincům dělá velké potíže. Vyvolávala libovolné žáky a jejich úkolem bylo říci správný tvar slovesa být v souvislosti s přiřazeným zájmenem např. já –jsem, oni – jsou. Pro lepší procvičení poté paní Kazdová zvolila opačný postup a zadávala studentům tvar slovesa být a jejich úkolem bylo určit správný tvar zájmena.

Během mé přítomnosti na kurzu si studenti dělali pečlivé poznámky a vyplňovali nejrůznější cvičení. S paní Kazdovou jsem se při svém rozhovoru dostala i na toto téma a bylo mi vysvětleno, že psaní latinkou problémy dělá spíše osobám, které přicházejí

např. z oblasti Nepálu. Lidé přicházející z Ruska, Ukrajiny podle lektorky většinou na kurzech již latinku ovládají a nemají s ní problémy.

8.3 Zkouška z českého jazyka

„Doklad o zkoušce z českého jazyka je povinnou náležitostí žádosti o povolení k trvalému pobytu občana třetí země podle § 68 zákona o pobytu cizinců (Zákon č. 326/1999 Sb.)“¹⁶

Zkouška z českého jazyka typu A1 podle SERR se skládá ze čtyř základních částí, které dohromady ustanovují délku trvání této zkoušky na 1,5 hodiny. Během jednotlivých částí jsou účastníci povinni setrvat ve zkouškové místnosti a nikam neodcházet. Při testování jsou u cizinců prověřovány znalosti z oblasti čtení, poslechu textu, psaní a na závěr je vždy ústní zkoušení formou pohovoru.

Každá část zkoušky je obodována maximálně 20 body. Pro splnění písemné části zkoušky (tedy psaní, čtení a poslech textu) je stanoveno minimálně 60% bodů. V případě, že výsledek bude nižší, než stanovené minimum, nesmí se tato osoba účastnit ústní zkoušky, a při dalším pokusu je povinna projít celým testem. V případě, že student u ústní zkoušky neuspěje i přes splnění písemné části, je při novém pokusu složit tuto zkoušku povinen projít celým procesem znovu.

Pokud cizinec přichází na zkoušku z českého jazyka A1 poprvé, je pro něho tato zkouška připravena zdarma. Financování prvních pokusů těchto zkoušek je formou poukazů Ministerstva vnitra ČR, které studenti u zkoušky předkládají. V případě, že cizinec neuspěje, obdrží potvrzení o nesložení státní zkoušky a to je poté povinen předložit u dalšího pokusu. *„Uchazeč, který neuspěl u písemné zkoušky, může opakovat zkoušku až čtyřikrát za sebou.“¹⁷* Každou opravnou zkoušku je účastník povinen uhradit sám a to částkou 1500,-Kč.

Od 1. června 2010 jsou nově centrálně stanovené termíny zkoušek z českého jazyka. Jedná se vždy o *„každou středu a dále každou druhou sobotu v měsíci (pokud tento den není státní svátek)“¹⁸* a to na území celé České republiky.

¹⁶ Odbor azylové a migrační politiky. Doklad o zkoušce z čj [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-nektere-nalezitosti-zadosti-doklad-o-zkousce-z-cj.aspx>>

¹⁷ Čeština pro cizince. Pokyny pro uchazeče [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < http://cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=pokyny-pro-uchazece&hl=cs_CZ>

¹⁸ Čeština pro cizince. Pokyny pro uchazeče [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < http://cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=pokyny-pro-uchazece&hl=cs_CZ>

Před začátkem zkoušky je její účastník povinen se prokázat cestovním pasem, či jiným dokladem, který bude mít po celou dobu testu u sebe připravený k nahlédnutí. Dále je povinen předložit poukaz případně potvrzení o svém předchozím neúspěchu. Při konání zkoušky jsou její členové označováni pouze čísly, která jsou jim přidělena již na začátku testu. Celý test tedy probíhá v anonymitě. Účastníci zkoušky musí odložit všechna svá zavazadla (jako např. tašky, batohy), knihy atd. na viditelné místo mimo svůj dosah ve zkušební místnosti. Vstup do místnosti, kde bude zkouška probíhat je umožněn studentům pouze na pokyn pracovníka školy, který je uvede na jejich místo.

„Po skončení písemné části zkoušky uchazeč odevzdá všechny součásti zkoušky (tj. odpovědní listy a zadání) a cedulku s kódem“¹⁹

Poté následuje losování pořadí na zkoušku ústní. Výjimku a přednostní právo mají pouze osoby zdravotně postižené, těhotné a kojící ženy. Před vstupem do místnosti, kde se uskutečňují ústní pohovory je dotyčná osoba povinna se opět prokázat identifikačním dokladem a opět obdržít číslo, pod kterým bude absolvovat závěrečnou část zkoušky z českého jazyka.

8.4 Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

„Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU) je nezisková, nevládní a humanitární organizace, která byla založena v Praze v roce 1991 jako občanské sdružení“²⁰. Toto sdružení má několik poboček po celé České republice např.: Praha, Brno, Plzeň, České Budějovice. Pro svou diplomovou práci jsem kontaktovala centrum OPU v Českých Budějovicích a domluvila jsem si schůzku s paní Bc. Petrou Texlerovou. Její jednání i jednání její kolegyně Bc. Barbory Zelenkové bylo velmi přívětivé a milé, obě zaměstnankyně tohoto jihočeského OPU se mi velmi snažily pomoci a zodpovídat mé otázky týkající se integrace osob žádajících o mezinárodní ochranu.

OPU v Českých Budějovicích nabízí uprchlíkům, v rámci své činnosti, nejrůznější programy. V současné době probíhá projekt s označením Podpora cizinců při integraci na trh práce, který je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Tento program, *„je zaměřený na snižování nezaměstnanosti prostřednictvím aktivní*

¹⁹Čeština pro cizince. Pokyny pro uchazeče [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < http://cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=pokyny-pro-uchazece&hl=cs_CZ>

²⁰Organizace pro pomoc uprchlíkům. Představení OPU [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.opu.cz/cz/o-nas/predstaveni-opu/>>

politiky trhu práce, profesního vzdělávání, dále na začleňování sociálně vyloučených obyvatel zpět do společnosti, zvyšování kvality veřejné správy a mezinárodní spolupráci v uvedených oblastech“²¹

Tento projekt je zaměřen na osoby pocházející mimo Evropskou unii, a které mají povolení k pobytu v ČR (tedy víza nad 90 dnů pobytu, žadatelé o mezinárodní ochranu, osoby s doplňkovou ochranou, azylanti a osoby s dlouhodobým či trvalým pobytem na území České republiky). Na základě financování tohoto projektu z výše uvedených zdroje je účast pro všechny účastníky tohoto projektu bezplatná.

V rámci tohoto programu je cizincům nabízen kurz českého jazyka, kurz pracovního a podnikatelského minima, služby dobrovolníka (tato pomoc spočívá v možnosti využívat podpory pomocníka při orientaci se v novém prostředí).

Podle informací, které mi poskytla paní Bc. Texlerová tento projekt běží od 1. ledna 2011 a jeho plánovaný konec je 31. prosince 2013.

V rámci kurzů pracovního a podnikatelského minima probíhají na území Středočeského a Jihočeského kraje jednodenní kurzy, které jsou rozděleny do tří navazujících bloků.

- *„blok č. 1 - jak a kde hledat práci, na co si při pracovním pohovoru dávat pozor, jak správně a efektivně oslovovat potenciální zaměstnavatele*
- *blok č. 2 - jak začít podnikat, pracovní právní vztahy, pracovní smlouvy, vybraná ustanovení v zákoníku práce*
- *blok č. 3 - jak se chránit před klienty, na co si dávat pozor, jak odhalit, když zaměstnavatel postupuje v rozporu se zákoníkem práce“²²*

Tyto kurzy a jednotlivé bloky jsou vždy vedeny příslušnými odborníky z konkrétní oblasti. *„Dne 12. listopadu 2011 probíhal tento jednodenní kurz i v Českých Budějovicích a o několik dnů dříve 5. listopadu, v Mladé Boleslavi.“²³*

Účast cizinců na těchto kurzech byla poměrně vysoká, dohromady se tohoto vzdělávání účastnilo 25 osob ze sedmi různých zemí. Těmto cizincům byla poskytnuta i pomoc v podobě překladatelů do arabského, mongolského, ruského a také kazašského jazyka.

²¹ Evropský sociální fond v ČR. OP Lidské zdroje a zaměstnanost [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz>>

²² Organizace pro pomoc uprchlíků. Podpora cizinců při integraci na trh práce [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.opu.cz/cz/article/75>>

²³ Organizace pro pomoc uprchlíků. Podpora cizinců při integraci na trh práce [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.opu.cz/cz/article/75>>

Další projekt, který OPU v současné době připravuje, nese označení Začátek ve svém. Tento kurz je spíše zaměřen na ženy, které jsou po rodičovské dovolené, či jsou delší dobu nezaměstnané. I přesto, že tento projekt je připravován až na období května – června roku 2012, byla paní Bc. Barbora Zelenková velmi ochotná poskytnout mi alespoň základní informace.

Tento vzdělávací kurz, který bude probíhat v českém jazyce, nabízí cílovým osobám, tedy převážně ženám, dvě možné vzdělávací varianty.

První z nich je 16 denní bezplatný kurz Základy podnikání, kde se ženy vzdělávají v oblasti legislativního minima, daní a účetnictví, marketingu a také pojištění podnikatelských rizik. Osoby, které se tohoto kurzu účastní, si zde budou osvojovat také praktické dovednosti pro začátky svého podnikání, či se zde naučí sestavovat podnikatelské plány.

Další možností, kterou tento projekt nabízí, je šestiměsíční podpora pracovníka Organizace pro pomoc uprchlíkům. Tento kurz spočívá v „přidělení“ pracovníka, či dobrovolníka OPU určitému cizinci. Tento pracovník poté pomáhá svému klientovi např. se založením živnosti, doprovází ho na úřady, pomáhá mu s překlady a ověřováním potřebných dokument, či je mu nápomocen při vytváření marketingové strategie a webových stránek.

V případě, že se tohoto projektu účastní i ženy s malými dětmi, bude jim propláceno hlídání dětí v době, kdy budou jednotlivé vzdělávací kurzy probíhat. Zúčastněným osobám kurzu budou také propláceny výlohy spojené s cestou na tento vzdělávací projekt.

Celý tento projekt je stejně, jako předchozí vzdělávací program OPU financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu České republiky.

Pracovnice Českobudějovické pobočky OPU paní Bc. Texlerová a paní Bc. Zelenková mi dále při našem rozhovoru vysvětlily funkci jejich pobočky. Hlavní náplní jejich práce je pomoc cizincům v oblasti sociálních služeb a to především při hledání práce. Cizinci se nejčastěji o jejich organizaci (tedy o OPU) dozvídají již v azylových zařízeních. Ne však pouze prostřednictvím např. plakátů na informačních tabulích, ale jak říká sama paní Bc. Texlerová, tento trh je malý a většina pracovníků se zná. Často se stává, že např. pracovníci azylových zařízení pracovali v nějaké neziskové organizace nabízející pomoc osobám žádajícím o mezinárodní ochranu či naopak. Tito

lidé poté mohou cizincům své informace a zkušenosti o integraci snadněji vysvětlovat a poskytovat jim užitečné rady.

Díky mé otázce, jak přistupují úřady a nejrůznější instituce k cizincům, jsem se dozvěděla, že poměry v této oblasti se velmi zlepšily. Diskriminace ze strany úředníků prakticky není, paní Bc. Texlerová ovšem podotýká, že tato otázka je individuální. Na základě informací od svých klientů si však nepamatují, že by někdy měli cizinci problém s vyřizováním nejrůznějších záležitostí na úřadech.

V souvislosti s tímto tématem hovoru jsem se paní Bc. Texlerové, položila otázku týkající se českého jazyka a cizinců. Jak je v současné době vyřešena problematika jazykové bariéry? Podle zaměstnankyní Jihočeského OPU je v současné době tato otázka velmi dobře řešena. Materiály, které jsou cizincům k dispozici, jsou již většinou přeloženy do anglického jazyka. Podle paní Bc. Texlerové, je to však také otázka snahy ze strany cizinců. V případě, že mají tyto osoby zájem o informace týkající se jejich problematiky, není problém, jim je poskytnout. Paní Bc. Texlerová mi k této problematice vysvětlila, že dle jejího názoru by bylo nejlepší rozdělovat cizince do dvou základních skupin.

- První skupinou by byly osoby, které jsou prakticky samostatné. I když si chodí pro rady a informace do nejrůznějších center a čekají na rozhodnutí o jejich záležitostech a poté se pracovníkům neziskových organizací ztrácejí „z očí“
- Druhou skupinou jsou osoby, které mají s integrací určité potíže. Nechápu souvislosti a nutné úkony, které je potřeba vykonávat. Žijí ve svých navyklých zvycích a potřebují neustálý dohled. Nedokáží se zbavit závislosti na systému. Můžeme snad i říci, že tento stav takovýmto osobám vyhovuje.

Podle pracovnice Jihočeského OPU paní Bc. Texlerové není dobré držet nad těmito lidmi neustále ochrannou ruku. Kontrola a pomoc je určitě potřebná, ale jaksi zpovzdálí.

Posledním tématem našeho rozhovoru bylo, zda existuje nějaká evidence či statistika osob žádajících o mezinárodní ochranu. Podle paní Bc. Texlerové vedení takovéto evidence není dost dobře možné. Azylantů a osob s doplňkovou ochranou jsou evidováni pouze v Státním integračním programu, účast v něm je však dobrovolná. V současné době Jihočeské OPU poskytuje své služby, mimo jiné dvěma osobám se statutem azylant. Jihočeský kraj není v současné době pro cizince cílovou destinací. Nejsou zde žádné velké podniky, v nichž by mohli nalézt práci. Nejčastěji směřují do oblastí jako je Plzeň, Praha, Stráž pod Ralskem. Pokud již přicházejí na jih Čech, považují tento fakt jako svou poslední možnost.

8.5 Rozhovor s azylantem žijícím v Českých Budějovicích

V rámci své diplomové práce jsem se pokusila s pomocí zaměstnankyně jihočeského OPU, paní Bc. Texlerovou, kontaktovat azylanta žijícího v Českých Budějovicích. Pán denně chodí do zaměstnání, a proto trvalo delší dobu, než jsme byli schopni se společně domluvit na konkrétním termínu.

V rámci zachování anonymity je pravé jméno, věk a konkrétní stát, z kterého pán pochází znám mě, jako osobě píšící diplomovou práci a paní Bc. Texlerové, která při rozhovoru byla přítomna. Pro snadnější orientaci v textu budu tohoto muže označovat jako respondent A.

Respondent A se narodil ve východní části Afriky a pochází z rodiny, kde byl nejstarším dítětem. Má celkem tři sourozence, jednu sestru a dva bratry. Rodina žila na vesnici mimo větší města a živila se zemědělstvím. Muž, s kterým jsem dělala rozhovor podle svých slov docházel do školy devět let, absolvoval základní a střední školu, dále však ve studiu již nepokračoval.

Před svým příchodem do České republiky tento azylant o našem státě prakticky neměl žádné informace. Nevěděl, jaké je naše hlavní město, jaké je státní uspořádání. Na otázku proč si tedy vybral právě Českou republiku, pán odpověděl, že to byla náhoda. Jeho cílem cesty bylo dostat se pouze do Evropy. Podle mužových slov bylo v jeho zemi nebezpečno a proto utekl.

V České republice žije již šest let a je zde sám, bez své rodiny. Na dotaz zda udržuje kontakt se svou rodinou a přáteli v jeho rodné zemi, třeba formou dopisů či pomocí Skypu respondent A neodpověděl.

Jeho cesta do našeho státu probíhala formou letecké dopravy ze své rodné země do Prahy – Ruzyně kde po svém příletu požádal o mezinárodní ochranu.

V průběhu řízení o jeho žádosti o mezinárodní ochranu se dle mužových slov k němu okolí chovalo slušně a neměl žádné problémy. V této době, která podle pánových slov trvala asi jeden rok, prošel několika azylovými středisky. Jako první bylo po jeho příletu přijímací středisko v Praze – Ruzyni, dále pak Seč u Pardubic, odkud poté odcestoval do Kostelce nad Orlicí, kde mu byl udělen azyl. Jako azylant poté respondent A přešel do integračního střediska v Havířově

V rámci integrace respondent A našel zaměstnání v Havířově jako uklízeč, kde působil zhruba sedm měsíců. Po nějaké době toto zaměstnání opustil a šel pracovat do Mladé Boleslavi jako dělník na lince

Od roku 2008 žije respondent A v Českých Budějovicích. Jako důvod příchodu do jižních Čech uvádí získání integračního bytu od města České Budějovice. Zde se však naskytl problém. I přes to, že respondent A v Českých Budějovicích získal byt, stále pracoval v Mladé Boleslavi, protože v Českých Budějovicích ani v blízkém okolí nebyla práce. Rok 2008 byl pro Českou republiku rokem ekonomické krize a firmy nechtěly zaměstnávat občany České republiky, natož azylanty. Městu České Budějovice se však tato situace nelíbila, chtělo, aby byt byl trvale obýván a tak byl tento azylant nucen opustit své zaměstnání. Bohužel se jeho situace tímto způsobem velmi zhoršila, protože po dobu téměř jednoho roku nemohl najít práci, byl tedy izolován od společnosti a jeho jazyková dovednost v oblasti českého jazyka se tedy nezlepšovala. Nemohl a neměl možnost komunikovat v českém jazyce a jeho slovní zásoba se tedy nerozšiřovala a nelepšila.

V rámci Úřadu práce v Českých Budějovicích (ÚP) začal respondent A pracovat v Hůrách v rámci veřejně prospěšných prací, tato práce se mu však nezamlouvala. Po ukončení smlouvy byl nějakou dobu v evidenci ÚP, podařilo se mu však najít práci na pozici dělníka, kde pracuje dodnes.

Ve své současné práci se mu líbí, je spokojený a vyhovuje mu i přátelský kolektiv. Podle vlastních slov si našel i řadu přátel, z okolí svého zaměstnání, se kterými tráví svůj volný čas. Chodí do restaurací, na diskotéky, v letních měsících tráví volné chvíle u řeky. Respondent A sám však plavat neumí, v jeho rodné zemi se plavat nedá, řeky jsou tam nebezpečné, plné nebezpečných zvířat. Užívá si však volné chvíle s přáteli, které velmi přispívají k zlepšování jeho komunikace. Respondent A se nebojí mluvit v českém jazyce, nestydí se za své případné chyby a působí velmi přátelsky a je na něm vidět snaha o komunikaci.

Azylantovi se v Českých Budějovicích a celkově v České republice líbí, nemá však rád Prahu či podobně velká města. Jihočeská metropole je dle jeho slov „tak akorát“. Jediné co mu však v České republice nevyhovuje, je zima. I v létě chodí v teplém oblečení a často prý tak vyvolává tázavé pohledy kolemjdoucích. Při otázce jak na něho působil jeho první zážitek se sněhem a zimou v České republice, se respondent A usmál. Sníh se mu velmi líbí, připadá mu krásný, ale pouze pokud on sám je schovaný doma.

Velmi se mu však stýská po typickém africkém jídle, jako je hovězí maso, či skopové. I když je tato potravina v České republice dostupná, je podle tohoto muže

velmi drahá. Chybí mu tu však i jiné suroviny, jako např. koření či velbloudí maso, které se v jeho rodné zemi upravuje libovolným způsobem.

Respondent A se snaží zařadit do běžné české společnosti a být její plnohodnotnou součástí. V rámci svého zaměstnání si tento muž udělal svářečský kurz a také je majitelem řidičského průkazu.

Celý rozhovor byl velmi příjemný, respondent A se snažil být uvolněný a bezprostřední, snažil se odpovídat na mé otázky a poté i na otázky paní Bc. Texlerové.

I přes příjemnou atmosféru byla ale na pánovi patrná určitá míra ostražitosti. Na mé otázky o důvodech proč ze své rodné země odešel, nebo na dotazy jak probíhá dle jeho názoru integrace osob jako on, moc odpovídat nechtěl. Pouze mi sděloval, že měl štěstí. I když jsem se na otázky tohoto typu ptala já sama opakovaně a poté i paní Bc. Texlerová, odpověď byla neustále stejná, „měl jsem štěstí“.

8.6 Krajský úřad České Budějovice

V rámci své diplomové práce jsem si domluvila schůzku na Krajském úřadě v Českých Budějovicích, Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, konkrétně na oddělení Národnostních menšiny, cizinců a azylantů. Zde jsem se pokoušela kontaktovat paní Bohumilu Vančurovou, která je podle stránek Krajského úřadu Jihočeského kraje stále odpovědná za toto oddělení. V průběhu internetové korespondence jsem se však dozvěděla, že tato paní je již od 1. ledna 2012 v důchodu a této problematice se věnuje pan Vačkář Petr, který jinak působí na oddělení prevence kriminality jako manažer tohoto oddělení.

Pan Vačkář byl velmi ochotný, ale již v naší korespondenci mne upozornil, že se této problematice věnuje pouze okrajově. Při naší schůzce mi vysvětlil, že od paní Vančurové pouze převzal příslušnou dokumentaci a jinak se v této otázce neangažoval. Již v dubnu měla přijít na uvolnění místo paní Vančurové kompetentní osoba, která však ještě nenastoupila.

Z rozhoru s Panem Vačkářem zde tedy mohu pouze uvést, že v rámci Státního integračního programu figurují Krajské úřady pouze jako jakési mezistupně mezi státem a jednotlivými obcemi, např. v přerozdělování finančních dotací na integrační byty.

8.7 Diecézní charita České Budějovice

Tato nezisková organizace kromě mnoha dalších figuruje na seznamu Ministerstva vnitra ČR, kde jsou uveřejněné nejrůznější organizace, které se integrací osob žádajících o mezinárodní ochranu zabývají.

V tomto sdružení se mi podařilo domluvit si schůzku s paní Mgr. Michaelou Holou, která byla velmi ochotná. Bohužel mi paní Mgr. Holá nesdělila žádné nové podstatné informace. Dle jejího názoru Ministerstvo vnitra ČR do Státního integračního programu zahrnuje všechny neziskové organizace, které libovolným způsobem spolupracují s cizinci. Pomoc těchto neziskových organizací žadatelům o mezinárodní ochranu nejčastěji spočívá poskytování poradenství, které poskytuje právě i Diecézní charita České Budějovice. Častou službou pro tyto cizince jsou také kurzy českého jazyka, pomoc při zapojování dětí do škol, právní poradenství atd.

Podle paní Mgr. Holé jsou ze strany cizinců nejčastěji kladeny otázky ohledně mezinárodní ochrany z hlediska výhodnosti, kupříkladu zda se cizincům lépe podaří získat legálně trvalý pobyt na území České republiky v případě, že požádají náš stát o mezinárodní ochranu. Přesný počet osob s udělenou mezinárodní ochranou formou azylu nebo doplňkové ochrany v loňském roce si paní Mgr. Holá přesně nevybavovala. Dle jejího názoru, se kterým plně souhlasím, je velkým problémem při řízení o mezinárodní ochraně prokazování důvodů její žádosti. Osoby, které by případně mohly tuto žádost o azyl či doplňkovou ochranu podat si mnohdy zvolí jinou cestu legalizace pobytu na území České republiky. Připomínání hrůzných zkušeností z jejich mateřských zemí, či obava zda Česká republika uzná jejich situaci za závažnou a poskytne jim případnou ochranu, je dle mého názoru v určitých ohledech velmi stresující.

9 Statistika mezinárodní ochrany

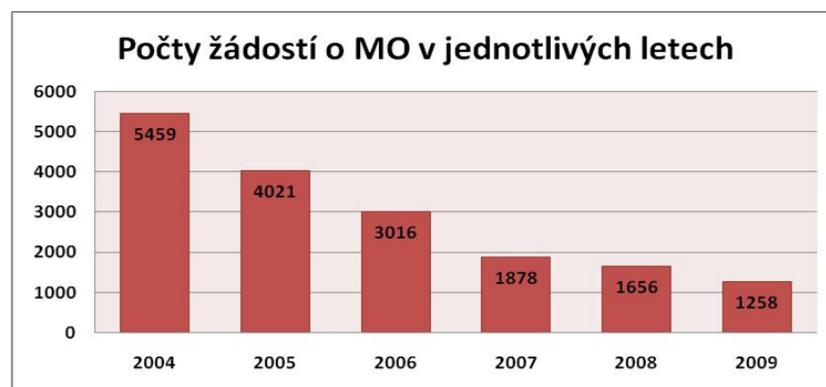
I přes rozsáhlou účast jednotlivých státních institucí existuje věrohodná statistika této problematiky pouze na internetových stránkách Ministerstva vnitra ČR, konkrétně na Odboru migrační a azylové politiky.

9.1 Mezinárodní ochrana a počty jejich žadatelů

„V roce 2009 podalo v České republice žádost o udělení mezinárodní ochrany celkem 1258 osob“.²⁴ Je tedy zřejmé, že pokračuje tendence v poklesu žadatelů, která začala již v roce 2004. „Dominantním znakem azylového řízení byl vysoký počet žádostí o udělení mezinárodní ochrany podaných opakovaně.“²⁵

V roce 2009 byla polovina žádostí o mezinárodní ochranu podána osobami, které již v České republice nějakou dobu pobývají, nejedná se tedy o nové žadatele. Osoby žádající o mezinárodní ochranu si tak svými opakovanými žádostmi legalizují svůj pobyt na území České republiky. V těchto případech je však většina těchto žádostí zamítnuta z důvodu neshledání opodstatněných důvodů jejich podání.

Ze statistických údajů je zřejmé, že roste počet opakovaných žádostí, ale žádosti od nově příchozích osob mají spíše klesající tendenci.

Graf - Počty žádostí o mezinárodní ochranu v jednotlivých letech

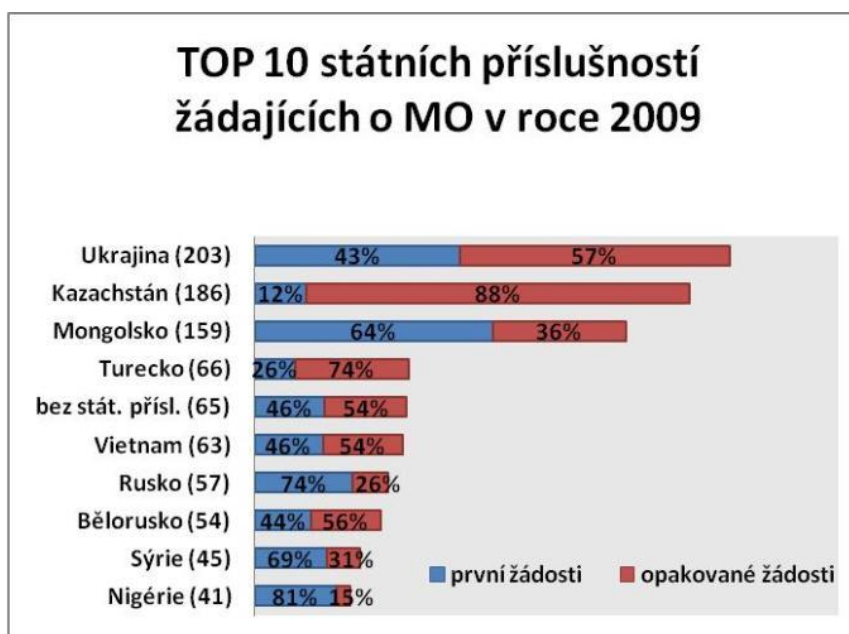
Zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

²⁴ Odbor azylové a migrační politiky. Výroční zpráva o situaci v oblasti mezinárodní ochrany na území ČR v roce 2009 [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D> >

²⁵ Odbor azylové a migrační politiky. Výroční zpráva o situaci v oblasti mezinárodní ochrany na území ČR v roce 2009 [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D> >

Za rok 2009 „bylo evidováno 625 opakovaných žádostí o mezinárodní ochranu, což představuje téměř polovinu z celkového počtu všech žádostí (49,7 %). Nově příchozích cizinců žádajících o mezinárodní ochranu tak bylo jen 633.“²⁶

Mezi žadateli o mezinárodní ochranu v České republice dominovali v roce 2009 osoby z Asie (56%), z evropského kontinentu žádalo v naší republice 30 % osob a z Afriky požádalo o mezinárodní ochranu celkem 8 % osob.

Graf - Státy, jejichž státní příslušníci žádají o mezinárodní ochranu

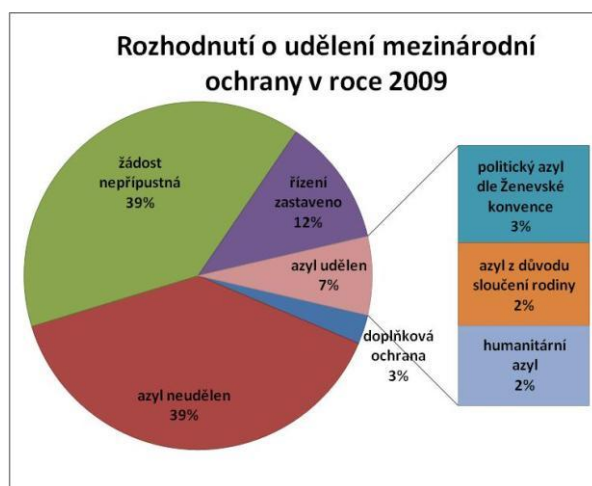
Zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

Přesné počty osob z konkrétních zemí uvádí statistika Ministerstva vnitra ČR, že nejvíce žádostí bylo podáno státními příslušníky z Ukrajiny (203), z Kazachstánu (186 žádostí) u osob. Konkrétně u osob pocházejících z Kazachstánu se v téměř 90 % jednalo o opakované žádosti. Dále pak z Mongolska (159), také jsou tu zahrnuty osoby z Turecka (66). Mezi dalšími deseti hlavními zdrojovými zeměmi jsou i státy jako Vietnam (63), Rusko (57), Bělorusko (54), Sýrie (45) a Nigérie (41) a v neposlední řadě o mezinárodní ochranu v tomto roce žádalo o 65 osob bez státní příslušnosti.

²⁶ Odbor azylové a migrační politiky. Výroční zpráva o situaci v oblasti mezinárodní ochrany na území ČR v roce 2009 [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D> >

9.2 Řízení o udělení mezinárodní ochrany

I přes klesající tendenci vydalo Ministerstvo vnitra ČR v roce 2009 celkem 1030 rozhodnutí v oblasti mezinárodní ochrany. Z tohoto celkového počtu bylo uděleno 103 mezinárodních ochrany, konkrétně azyl poskytla Česká republika 75 osobám například z Myanmaru, Ukrajina, Vietnam, Afgánistán a také osobám z Kazachstánu. V těchto případech se nejčastěji jednalo o azyl z důvodu sloučení rodin, v případě státních příslušníků Myanmaru byly hlavní příčinou udělení mezinárodní ochrany, formou azylu politické důvody.

Graf - Rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany

Zdroj:<http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

Doplňková ochrana byla udělena celkem 28 osobám, konkrétně žadatelům ze zemí jako např. Rusko, Irák, Kuba. V roce 2009 také musely příslušné státní instituce rozhodovat o prodloužení doplňkové ochrany, kterou takto získalo celkem 139 žadatelů.

9.3 Mezinárodní ochrana a Dublinský systém

V rámci Evropské unie (EU) a následně Dublinského systému není Česká republika vždy odpovědná za vyřízení všech žádostí o mezinárodní ochranu podaných na jejím území. Za mnoho těchto žádostí podaných na území našeho státu je odpovědný jiný členský stát Evropské unie (EU). Oproti tomu je Česká republika odpovědná za

žádosti, které podají žadatelé o mezinárodní ochranu na území jiného členského státu, nejčastěji z důvodu vydaného víza či trvalého pobytu.

„V roce 2009 Ministerstvo vnitra ČR obdrželo z jiného členského státu celkem 655 žádostí o převzetí či přijetí žadatele o mezinárodní ochranu zpět na území České republiky.“²⁷ Z tohoto celkového počtu Česká republika přiznala odpovědnost za žádosti v 449 případech a v 213 případech byli žadatelé na území našeho státu předáni.

²⁷ Odbor azylové a migrační politiky. Výroční zpráva o situaci v oblasti mezinárodní ochrany na území ČR v roce 2009 [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>>

10 Centrum pro výzkum veřejného mínění. Sociologický ústav AV ČR.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je součástí Akademie věd ČR (AV ČR), konkrétně se jedná o sociologické výzkumné oddělení. CVVM známe v takovéto podobě již od roku 2001, kdy vzniklo převzetím určitých kompetencí z Českého statistického úřadu (ČSÚ).

„Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní minimálně 1000 respondentů.“²⁸

10.1 Postoje veřejnosti k cizincům – vnímání cizinců ve vztahu k české kultuře

V březnu roku 2012 Centrum pro výzkum veřejného mínění zjišťovalo, v jakém stadiu je česká společnost ve vztahu cizinců, kteří trvale žijí na území České republiky. Konkrétně se tento výzkum zabýval otázkou, do jaké míry je u cizinců potřebná integrace do naší společnosti, či jaké okolnosti mají vliv na vnímání těchto osob jako cizinců i po dlouhodobém pobytu na území České republiky.

Vzhledem k aktuálnosti této problematiky nebyly výsledky tohoto dotazování nikterak překvapující. Zhruba 58 % dotazovaných osob zastává názor, že cizinci žijící v české společnosti by se měli jejímu způsobu života přizpůsobit co nejvíce. Další odpovědi, kterou CVVM na otázku získalo, bylo, že cizinci by určitě měli přizpůsobit svůj život naší společnosti, ale i přes to si ponechat něco ze své kultury. Takto odpovídalo 36 % respondentů. Zbývajících šest procent dotazovaných zastává názor, že cizinci mají právo žít v naší společnosti podle svých zvyklostí a pravidel.

Rozdílnost v odpovědích je i u dotazovaných osob, kteří mají mez cizinci přátele. Kdy se 48 % dotazovaných přiklání k názoru o téměř úplném přizpůsobení, 44 % chce svým přátelům dopřát alespoň částečné zachování tradic v rámci života cizinců

²⁸ CVVM. Kdo jsme [online]. [cit 2012-04-20]. Dostupné z <<http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=kdojsme>>

a zbývajících 7% přátel cizinců by těmto osobám žijícím trvale na území ČR přálo úplné zachování jejich kultury.

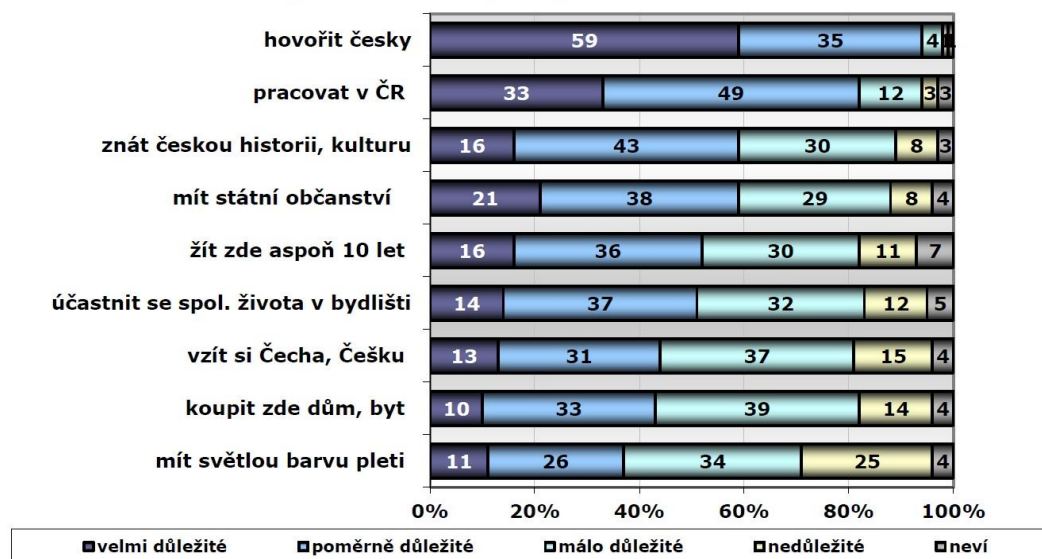
10.2 Faktory ovlivňující vnímání osob jako cizinců

Nejčastějším důvodem proč jsou v české společnosti tyto osoby neustále vnímány jako cizinci, je neschopnost komunikace v českém jazyce. K tomuto názoru se přiklání 95% dotazovaných. Dalším významným prvkem odlišnosti v této problematice, který vnímá 83 % respondentů, je práce v České republice. V neposlední řadě vidí dotazovaní odlišnosti u cizinců v neznalosti české kultury (59%) a cizím občanství (59%).

Překvapivě jedním z nejméně důležitých aspektů, podle kterých česká společnost vnímá cizince je „*barva pleti (37%), vlastnictví nemovitosti v České republice (43%), či sňatek s obyvatelem České republiky (44%).*“²⁹

Ani u této druhé otázky dotazovaní svými závěry nikterak nepřekvapili. Při porovnávání výsledků tohoto výzkumu s výsledky obdobného dotazníku z roku 2009 nebyly zjištěny téměř žádné změny.

Graf 1: Jaké věci jsou důležité, aby člověk nebyl vnímán jako cizinec?

Zdroj: <http://www.cvvm.cas.cz/index.php?disp=zpravy&lang=0&r=1&s=&offset=&shw=101272>

²⁹ CVVM. Postoj české veřejnosti k cizincům [online]. [cit 2012-04-20]. Dostupné z <<http://www.cvvm.cas.cz/index.php?disp=zpravy&lang=0&r=1&s=&offset=&shw=101272>>

11 Výzkumná zpráva UNHCR

V období od 1. – 9. května 2006 uskutečnilo UNHCR prostřednictvím agentury STEM reprezentativní výzkum, v němž bylo zahrnuto 1638 respondentů, konkrétně se jednalo o obyvatele České republiky starší 18 let. Tyto osoby odpovídaly na jednotlivé otázky školeným tazatelům společnosti STEM a to formou standardizovaných osobních rozhovorů.

11.1 Původ a počty azylantů

V roce 2001 a 2006 provedla společnost STEM výzkum zaměřený na otázku, z jaké země je podle obyvatel České republiky v našem státě nejvíce azylantů. V obou případech dotazovaní uváděli Ukrajinu. Dále pak státy jako Čečensko, Afgánistán, Rusko.

Odpovědi jednotlivých respondentů podpořily i údaje Českého statistického úřadu, kdy v roce 2002 tvořili žadatelé o azyl z Ukrajiny 16% a v roce 2006 28%.

„Uveďte alespoň odhadem tři země, ze kterých podle Vás nejčastěji přicházejí lidé, kteří v České republice dostali azyl“ (v %)

Původ azylantů (2001) dle pořadí odpovědi				Původ azylantů (2006) dle pořadí odpovědi			
Země	1.	2.	3.	Země	1.	2.	3.
Ukrajina	18,9	13,0	8,6	Ukrajina	25,5	15,4	9,6
Bývalá Jugoslávie	11,9	6,9	5,4	Čečensko	6,8	7,4	5,8
Afgánistán	9,7	7,7	7,3	Rusko	6,5	7,5	6,3
Rusko	8,4	8,9	6,9	Afganistan	5,4	5,7	6,5
Rumunsko	7,9	7,6	7,2	Vietnam	4,6	8,2	9,1
Albánie, Kosovo	7,6	8,1	6,7	Bělorusko	4,5	4,9	5,3
Vietnam	5,3	5,1	5,5	Irák	3,9	5,4	5,4

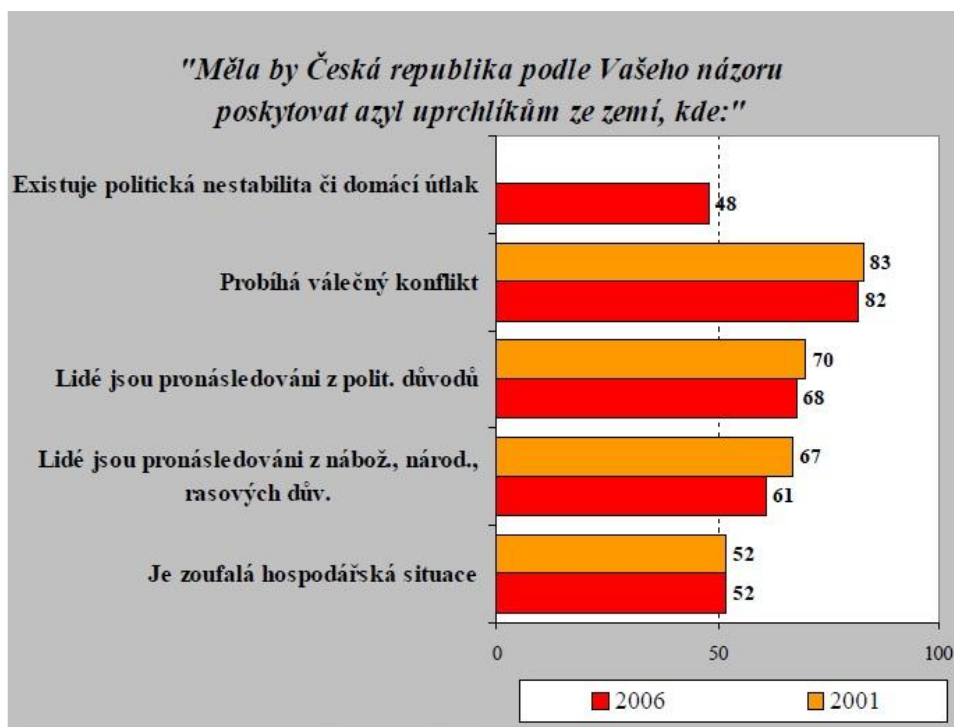
Pramen: STEM, Trendy 2001/12 s 2006/5

Zdroj: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/vyzkum/auto-vyzkumne-a-odborne-prace/nazory-ceske-verejnosti-na-uprchliky-stem-kveten-2006.html>

11.2 Představy o žádoucí azylové politice obyvatel ČR

Z dalších výzkumů agentury STEM vyplývají příznivější výsledky v oblasti poskytování azylu ze strany obyvatel ČR. Dotazovaní jsou v problematice poskytování mezinárodní ochrany vstřícnější než státní aparát. Česká veřejnost je ochotna

poskytovat azyl např. osobám ze států, v nichž je zoufalá hospodářská situace. Tento důvod však z pohledu zákona nestačí zdaleka ani pro zahájení azylového řízení.

Zdroj: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/vyzkum/auto-vyzkumne-a-odborne-prace/nazory-ceske-verejnosti-na-uprchliky-stem-kveten-2006.html>

Mnoho dotazovaných respondentů by se spíše přiklánělo k variantě „dočasného přijetí“, než ke krajní vstřícnosti či radikálnímu odmítnutí osob žádající Českou republiku o mezinárodní ochranu.

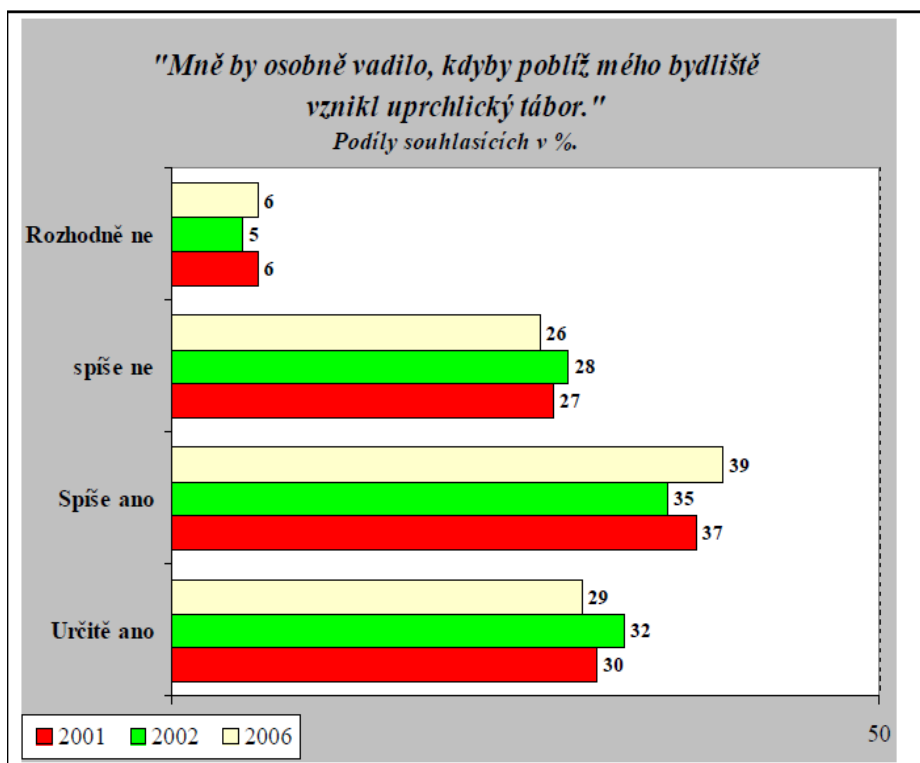
11.3 Tolerance vůči uprchlíkům

Otázka tolerance vůči uprchlíkům vyplývá z výzkumného šetření agentury STEM jako relativně vstřícná. „Většina dotazovaných soudí, že uprchlíci by měli být přijímáni, byť jen dočasně a že český stát by jim měl zajistit základní existenční podmínky.“³⁰

I když je český národ ochotný azylantům pomoci, např. darováním svého obnošeného oblečení, už není ochotný tolerovat je ve svém okolí. V otázce, kdy tazatelé agentury STEM nastínili možnost vzniku azylového zařízení v blízkosti respondentova bydliště,

³⁰ UNHCR. Výzkumná zpráva UNHCR. Tolerance vůči uprchlíkům [online]. [cit 2012-04-20]. Dostupné z <<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/vyzkum/auto-vyzkumne-a-odborne-prace/nazory-ceske-verejnosti-na-uprchliky-stem-kveten-2006.html>>

se ve většině případů dočkali negativních odpovědí. Osoby, které by přeci jen byly ochotny tolerovat azylová zařízení v blízkosti svých obydlí, byly nejčastěji studenti či jedinci s určitým životním zajištěním. Je velmi pravděpodobné, že takováto předpojatost souvisí s obavami z neznáma. Výsledky výzkumu ukazují, že tábor s azylanty jsou ve svém okolí nejčastěji ochotni tolerovat jedinci, kteří se již s azylanty setkali, či setkávají.

Pramen: STEM, Trendy 2001/12, 2002/12, 2006/5

Zdroj: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/vyzkum/auto-vyzkumne-a-odborne-prace/nazory-ceske-verejnosti-na-uprchliky-stem-kveten-2006.html>

Závěr

Azyl – pojem, který každý z nás už v životě jistě slyšel. Tato forma poskytování ochrany je lidstvu známa již od pradávna. Vždy existovali lidé, či instituce, které se snažili pomáhat ostatním, bez ohledu na míru spáchání jejich prohřešku.

V současné době je nejčastěji takovýmto poskytovatelem stát a podle současným společensky platných zákonů se tento způsob pomoci označuje jako mezinárodní ochrana.

V průběhu staletí však azyl prošel patřičným vývojem, až se ustálil v současné podobě, kterou již známe všichni. Dnes, v moderním 21. století se nejedná o skrývání se před svými činy např. v klášterech, jak tomu bylo ve středověku. Dnešní podoba mezinárodní ochrany spíše pomáhá lidem, kteří bývají krutým prohřeškům proti své osobě a lidskosti vůbec, mnohdy vystaveni.

Při vypracování mé diplomové práce jsem shromažďovala nejrůznější materiály týkající se integrování osob žádajících o mezinárodní ochranu, či osob, kterým tato ochrana byla již udělena. Počáteční problém v této oblasti dle mého názoru spočívá v malé informovanosti. Lidé, kteří se v této problematice pohybují se sice mnohdy znají a jednotlivé instituce spolu komunikují relativně dobře. Zde však spolupráce končí a široká veřejnost o problémech a procedurách, které žadatelé o azyl či doplňkovou ochranu musejí podstoupit, nemá žádné tušení.

V České republice existuje široká síť neziskových organizací, které spolu navzájem velmi dobře komunikují a jsou schopny azylantům či osobám s doplňkovou ochranou poskytnout kvalitní a efektivní poradenství.

I stát v této problematice ustanovil jakási opatření, a to formou Státního integračního programu. I když je tento způsob zařazení cizinců zakotven v zákonech, dle mého názoru většinu práce přebírají právě neziskové organizace a stát figuruje pouze jako zdroj financí na jednotlivé projekty. Na základě získaných informací si troufám říci, že spíše řeší menší problémy, než aby se zabýval těmi skutečnými. Přijde mi zvláštní, že v případě nezdařilého prvního pokusu zkoušky z čj si může uchazeč o tento certifikát zkoušku zopakovat a na vlastní náklady uhradit pouze čtyřikrát. Oproti tomu žádost o udělení mezinárodní ochrany tyto osoby mohou podávat neustále, vždy po nabytí platnosti předešlého negativního rozhodnutí.

Při navštěvování jednotlivých organizací a při rozhovorech s jejich zaměstnanci jsem dospěla k názoru, že i když je jejich snaha o pomoc cizincům obrovská, přeci jen

je integrace těchto žadatelů pouze na nich samotných. Jednotlivá sdružení těmto osobám zprostředkují kurzy českého jazyka, pomáhají jim při hledání práce či bydlení a v běžném životě jim pomoci nemohou. Zaměstnanci nemohou být s těmito lidmi neustále a poskytovat jim rady po čtyřadvacet hodin denně.

I když mi zaměstnanci jednotlivých organizací při mých rozhovorech nepotvrdili zkušenosti s problémovým chováním „normálních“ obyvatel České republiky vůči cizincům, z vlastní zkušenosti vím, že tito lidé mnohdy vyvolávají nejen tázavé pohledy. Přeci jen v našem státě není považováno za běžnou součást společnosti potkávat denně osoby jiné národnosti, které nás svým vzhledem ihned ujistí, že se „u nás“ nenarodili.

Obyvatelé České republiky mnohdy nerozlišují, zda je cizinec azylant, uprchlík nebo ekonomický migrant. Bohužel ještě dnes je pojem xenofobie v České společnosti velmi zakořeněný.

I přes maximální snahu neziskových organizací a i v případě většího zapojení státního aparátu se cizincům nikdy nepodaří integrovat do naší společnosti, pokud tuto integraci společnost sama nepřijme.

Seznam použitých zkratek

EU	Evropská unie (European Union)
ČR	Česká republika
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
ČSÚ	Český statistický úřad
MFT	Multifunkční tým
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees)
SUZ	Správa uprchlických zařízení
ZZC	Zařízení pro zajišťování cizinců
OSN	Organizace spojených národů
SIP	Státní integrační program
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
CPIC	Centrum na podporu integrace cizinců
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům
ÚP	Úřad práce
SERR	Společný evropský rámec pro jazyky
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
AV ČR	Akademie věd České republiky

Použitá literatura

- Baršová, A.; Barša, P. Přistěhovalectví a liberální stát. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. ISBN 80-210-3875-6.
- Čápková, Z.; Marxtová, M. Děti z uprchlických rodin. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-76-8.
- Rákoczyová, M.; Trbola R. Sociální integrace přistěhovalců v České republice: Sociologické nakladatelství (Slon) v Praze, 2009. ISBN 978-80-7419-023-0
- Rada Evropy. Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin: Vydavatelství Rady Evropy, 2000. ISBN 92-871-4345-5
- Frištenská, H.; Dluhošová, H. Právní průvodce pro cizince žijící v ČR. Slovo 21 Praha, 2004. ISBN
- Drbohlav, D. Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu). Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008. ISBN 978-80-246-1552-3
- Mezihorák, F. Evropanství a integrace. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2001. ISBN 80-7182-118-7
- Barša, P. Politická teorie multikulturalismu. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-47-X
- Drbohlav, D. a kol. Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), Praha, 2010. ISBN 978-80-7419-039-1
- UNHCR. Být uprchlíkem. Jak se žije uprchlíkům a žadatelům o azyl ve střední Evropě. Budapešť 2010
- UNHCR. Bačáková, M. Uprchlíci a vzdělání. Děti – uprchlíci na českých školách a jazyková výuka v rámci státního integračního programu. Praha: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, 2011
- Moyzesová, D.; Horáková, M. Přijímání, začleňování a sociální orientace uprchlíků. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Bratislava, 1991. ISBN 80-7138-051-2

- UNHCR. Ochrana uprchlíků. Průvodce mezinárodním uprchlickým právem. 2001. Místo vydání neuvedeno
- UNHCR. Situace uprchlíků ve světě 1997 - 98. Humanitární program. Místo vydání neuvedeno. ISBN 0-19-8293-9
- Čepelka, Č.; Jílek, D.; Šturma, P. Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu. Brno: Masarykova univerzita v Brně 1997. ISBN 80-210-1493-8
- UNHCR. RefugeesattheBorder
- Zákon o azylu č. 325/1999 Sb.
- Zákon č. 165/2006 Sb.
- Zákon o pobytu cizinců č. 326/ 1999 Sb.
- Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.
- Slavíková, J. Diplomová práce – Imigrace a integrace cizinců ve Velké Británii. Komparace v rámci EU. Praha 2009
- Pohlová, P. Diplomová práce – Česká republika a problematika uprchlictví vzhledem k ostatním typům imigrace po vstupu země do EU. České Budějovice 2009

Elektronické zdroje:

- Odbor azylové a migrační politiky. Terminologický slovník na webu Ministerstva vnitra ČR [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>>
- Český statistický úřad. Cizinci: Mezinárodní ochrana – Popis aktuálního vývoje [online]. [cit2012-04-10]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_rizeni_azyl-popis_aktualniho_vyvoje>
- Odbor azylové a migrační politiky. Dublinský systém na webu Ministerstva vnitra ČR [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z <<http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx>>

- Odbor azylové a migrační politiky MVČR. Vízum k pobytu nad 90 dní [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/vizum-k-pobytu-nad-90-dnu-dlouhodobe.aspx>>
- Český statistický úřad. Cizinci: Mezinárodní ochrana – popis aktuálního vývoje [online]. [cit 2012-04-10]. Dostupné z < http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_rizeni_azylova-popis_aktualniho_vyvoje>
- Odbor azylové a migrační politiky MV ČR. Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/azylova-prubeh-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>>
- Czechkid. Pro pedagogy. Státní integrační program [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.czechkid.cz/si1220.html>>
- Správa uprchlických zařízení. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.suz.cz/pages/6.html>>
- Odbor azylové a migrační politiky. Doklad o zkoušce z čj [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-nektere-nalezitosti-zadosti-doklad-o-zkousce-z-cj.aspx>>
- Čeština pro cizince. Pokyny pro uchazeče [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < http://cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=pokyny-pro-uchazece&hl=cs_CZ>
- Organizace pro pomoc uprchlíkům. Představení OPU [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.opu.cz/cz/o-nas/predstaveni-opu/>>
- Evropský sociální fond v ČR. OP Lidské zdroje a zaměstnanost [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz>>
- Organizace pro pomoc uprchlíků. Podpora cizinců při integraci na trh práce [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.opu.cz/cz/article/75>>
- Odbor azylové a migrační politiky. Výroční zpráva o situaci v oblasti mezinárodní ochrany na území ČR v roce 2009 [online]. [cit 2012-03-15]. Dostupné z < <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>>
- CVVM. Kdo jsme [online]. [cit 2012-04-20]. Dostupné z <http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=kdojsme>
- CVVM. Postoj české veřejnosti k cizincům [online]. [cit 2012-04-20]. Dostupné z <http://www.cvvm.cas.cz/index.php?disp=zpravy&lang=0&r=1&s=&offset=&shw=101272>

- Ministerstvo práce a sociálních věcí. Integrace cizinců [online]. [cit 2012-04-20]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/1278>
- UNHCR. Výzkumná zpráva UNHCR. Tolerance vůči uprchlíkům [online]. [cit 2012-04-20]. Dostupné z <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/vyzkum/auto-vyzkumne-a-odborne-prace/nazory-ceske-verejnosti-na-uprchliky-stem-kveten-2006.html>

Přílohy:

Rozhovor s paní Mgr. Markétou Jindrovou v Centru na podporu integrace cizinců.

Dobrý den, můžete mi říci nějaké základní informace o Centru na podporu integrace cizinců.?

Působíme v Českých Budějovicích již dva roky, a snažíme se pokrýt celou oblast jižních Čech. Naším zřizovatelem je Ministerstvo vnitra ČR prostřednictvím Správy uprchlických zařízení a částečně jsme také financováni z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

Vytváříte nějaké projekty pro své klienty? Co těmto osobám vlastně Centrum na podporu integrace nabízí?

Na základě financí od našeho zřizovatele a dotací ze EU můžeme vytvářet projekty a organizovat nejrůznější podpůrné akce na dobu jednoho kalendářního roku. Osobám, které k nám přijdou, nabízíme kurzy českého jazyka, tzv. sociokulturní kurzy. To jsou akce nejrůznějšího druhu. Často takto pořádáme besedy na konkrétní téma s odborníky - např. zdravotní pojištění, jak jednat s finančními úřady, co je vše zapotřebí pro zřízení živnostenského listu. Při těchto besedách je velmi podstatná přítomnost odborníka na konkrétní téma. Já si můžu nastudovat něco o zdravotním pojištění, na internetu a pak to můžu na té konkrétní besedě přednést. Ale cizinci, kteří na tato setkání přicházejí se obvykle ptají na specifické záležitosti, které se týkají právě jejich osoby. Proto vždy zveme odborníky, kteří mají v dané oblasti široký rozhled.

V rámci sociokulturních kurzů, nabízí CPIC ještě nějaké služby?

Samozřejmě, také je tu pro cizince v rámci tohoto programu k dispozici zkouška z českého jazyka typu A1 nanečisto. Pořádáme exkurze na nejrůznější místa Českých Budějovic a přednášky např. o dějinách českého národa.

Pomáháte cizincům ještě jiným způsobem, než vytvářením takovýchto projektů?

Naše Centrum nabízí také poradenskou a informační pomoc. Cizinci se nás chodí ptát na problematiku bydlení, sociálních dávek. Často také zodpovídáme dotazy týkající se zdravotní péče a zdravotního pojištění, vzdělání dětí cizinců – jak mají vybrat svým

dětem školu, jak je do školy zapsat, nedávnu to byl klient, kterému jsme radili se svatbou.

Cizinci u nás mají možnost zeptat se na své problémy i právníka. Který k nám dochází vždy pravidelně v předem stanovenou dobu.

Jedná se o právníka specializovaného na konkrétní oblast práva? S čím se na něho cizinci nejčastěji obracejí?

To je různé, ale asi nejčastěji společně probírají otázky týkající s pobytové a vízové problematiky a pracovně právních vztahů.

Pokud však v Centru pomoci nemůžete?

Ve většině případů se snažíme klientům pomoci, jak jen je to možné. V případě, že problém se kterým cizinec přijde, nemůžeme vyřešit, či s ním nějak pomoci, odkážeme dotyčnou osobu na příslušný úřad či na jinou organizaci, která je schopna tuto pomoc poskytnout.

Máte za dva roky působnosti Centra, nějaké negativní zkušenosti ze strany úřadů či rodilých česků?

Nepamatuji, se že bychom někdy museli takovouto situaci řešit. Pokud měl nějaký z cizinců, který k nám dochází nebo docházel takovýto problém, nám se nesvěřil. Co se týče úřadů, snažíme se vytvářet jakousi platformu v rámci celých jižních Čech. Vždy po nějaké době, např. jednou za tři měsíce se v Centru scházejí představitelé jednotlivých státních institucí a organizací a mají tak možnost spolu probrat jednotlivé problémy v oblasti této problematiky.

Když se takto úřady díky vaší iniciativě scházejí, smějí do toho mluvit i cizinci?

Ne, tyto schůzky jsou pouze pro úřady. Mají tak zde možnost vše prodiskutovat a to vzájemně. Nemusí si posílat e-maily a čekat na svá vyjádření k jednotlivým záležitostem.

To jsou úřady, ale co samotní cizinci? Jak se vlastně o službách centra dozvídají?

Za ty dva roky jsme si již vytvořili jakési postavení. Velmi nám pomáhají dobré vztahy s komunitami, které jsou zde velmi silně zastoupeny.

A to jsou jaké?

Tady v Českých Budějovicích je asi nejsilnější komunita z Vietnamu a Ruska, ale je tu hodně osob z Ukrajiny a Mongolska.

Takže cizinci se zde spíše sdružují do určitých komunit, nežijí odděleně?

To závisí na situaci. Pokud přijdou jako skupina a jako skupina naleznou práci či bydlení, tak si komunitní způsob života udrží. Pokud však naleznou práci jen někdo ze skupiny a jiní mají možnost pracovat jinde, potom odejdou. Oni vlastně nemají ani jinou možnost, vše závisí na možnostech výběru. Ale je pravda, že i když nežijí v komunitách, udržují spolu kontakt přes korespondenci či telefony.

Zmínila jste pracovní možnosti těchto cizinců? Pomáháte jim jako Centrum při hledání práce?

Snažíme se, ale v tomto ohledu vám lepší informace poskytnout na OPU. Ti se zabývají spíše otázkou nezaměstnanosti a zaměstnanosti cizinců. My sice se zaměstnavateli komunikujeme, ale spíše ohledně kurzů českého jazyka. Snažíme se cizincům vyjít vstříc a dokonce i zaměstnavatelé nám poskytují např. rozpisy služeb těchto osob. Snažíme se tak vytvořit rozsah kurzů, které by vyhovovali všem. Pokud však nechtějí chodit tak nechodí. Tady pak naše možnosti končí. Nemůžeme je do ničeho nutit.

Kurzy českého jazyka? Jsou nějak rozděleny, podle schopností účastníků?

Naše Centrum má možnost pořádat dva typy kurzů. Nízkoprahové, ty jsou jednou týdně a jedna ta lekce trvá dvě hodiny. Účast cizinců je na nich dobrovolná. Bohužel v současné době tento kurz nemáme otevřený. A další je intenzivní kurz, který probíhá v rozsahu dvou lekcí za týden a také trvají dvě hodiny. Tady na těch kurzech je docházka cizinců povinná. Pokud cizinci u nás absolvují prvních čtyřicet hodin kurzu českého jazyka, dostanou od nás certifikát. Často jim toto potvrzení pomáhá najít práci. Zaměstnavatel vidí, že cizinec má snahu.

Je možné se na tento kurz přijít podívat? Pro mou diplomovou práci?

Určitě, ještě se mi ozvěte a domluvíme se na přesném termínu.

Když jsem do Centra přicházela, všimla jsem si počítačů, mohou sem cizinci přijít např. na internet?

Určitě, vlastně jsem zapoměla zmínit, že veškeré služby, které cizincům poskytujeme, jsou bezplatné. Mají tu k dispozici internet, Skype, mohou volat svým rodinám. Máme tu i knihovnu, kde si mohou půjčovat jak české knížky a časopisy tak i tisk v angličtině, francouzštině, ruštině a vietnamštině a myslím, že je tam i pár tiskům v čínštině.

Myslím, že už je to vyčerpávající. Velmi Vám děkuji za ochotu a pomoc.

Možná bych do té diplomové práce napsala, že od února letošního roku jsme registrovanou sociální službou. Zatím jsme to nikde neuváděli.

Samozřejmě, velmi Vám děkuji.

ŽÁDOST O POVOLENÍ KE VSTUPU DO AZYLOVÉHO ZAŘÍZENÍ MV ČR

Organizace :.....

Telefon :(příp. jiné spojení - e-mail, fax) :.....

Žádám o vstup do AZ pro tyto osoby : (jméno, příjmení, číslo OPpříp. jakéhokoliv platného dokladu) :

jméno, příjmení	č. OP
------------------------	--------------

.....
-------	-------

.....
-------	-------

.....
-------	-------

.....
-------	-------

.....
-------	-------

.....
-------	-------

.....
-------	-------

dny - konkrétně (příp. období) :.....

v azylovém zařízení :.....

Důvod návštěvy :.....

Potvrzení organizace : (razítko, datum, podpis)

V **Dne :**.....

Podpis zastupující organizace :.....

Poznámka: *V případě záměru uskutečnit v azylovém zařízení MV ČR studentskou praxi nebo sběr dat formou dotazníkové akce, příp. jiné formy průzkumu je nutno takový záměr straně pokud již nejsou součástí žádosti o umožnění praxe).*

S návštěvou :

Souhlasím

Nesouhlasím

Mgr. Miloslav Koudelný

ředitel

Správy uprchlických zařízení

Rozhovor s paní Bc. Petrou Texlerovou z OPU v Českých Budějovicích.

Dobrý den, sice jsem koukala na internetové stránky vaší organizace, ale chtěla jsem se zeptat jak byste Vy definovala vaši činnost?

Většinou připravuje nejrůznější projekty v oblasti sociální problematiky a zaměřujeme se na pomoc cizincům při hledání práce.

Jak se o OPU cizinci dozvídají?

Máme spoustu prospektů snad téměř ve všech azylových zařízeních. Víte co, tento trh je malý a řada organizací spolu navzájem pracuje i zaměstnanci neziskovek se střídají. Já jsem například, než jsem přišla sem, pracovala v Zastávce u Brna. Ono je pak snazším cizincům pomáhat, když víte, jak to na jednotlivých úrovních funguje.

Máte nějaké negativní zkušenosti ze strany česků k cizincům, nebo na úřadech?

Nepamatuju si, že bychom tohle museli někdy řešit. Nikdo nám nic takového nikdy neřikal, ale je to individuální. Naši klienti nám to např. vůbec říkat nemusí.

Většina neziskových organizací v této oblasti poskytuje jazykové kurzy. Co si myslíte o jazykové bariéře?

Já si myslím, že tato otázka je v dnešní době už docela vyřešena. Většina materiálů, které mají cizinci k dispozici, je dneska již v angličtině. Takže dneska už většinou cizinci vědí do čeho jdou. Ale zase jak říkám je to individuální. Pokud chtějí, informace si seženou, pokud ne, pak je jazyková bariéra nepřekonatelný problém. Víte co, já bych cizince rozdělila do takových dvou základních skupin. Ta první, tam jsou osoby, které jsou samostatné. Chodí sice pro rady a informace a čekají, jak jejich záležitost dopadne, ale jinak fungují samostatně. Po vyjádření státu se poté ztrácejí z očí a už o nich nevíme, pokud nepotřebují poradit. Další skupina jsou ti, které musíme pomalu vodit za ručičku. Nedokáží chápat potřebné souvislosti, že pokud např. nezaplatí elektřinu, tak jim ji odpojí. Jsou na systému závislí a někdy mám pocit, že jim to tak i vyhovuje. A v takovém případě rozhodně není dobré být jakousi ochranou sítí.

Existuje nějaký přehled, statistika o azylantech?

No to nevím, snad Ministerstvo vnitra? Ale to nevím. My spolupracujeme se dvěma azylanty, jeden pán žije tady v Budějovicích a druhý v Písku. Ale myslím, že taková statistika je obtížná. Pokud se nepřihlásí do SIPu tak o nich vlastně ani nevíme. A i tak mají volný pohyb. Ale tady jich opravdu moc není. Jihočeský kraj není zrovna vyhledávanou destinací. Nejsou tu žádné významné a velké podniky. Spíše směřují cizinci do oblastí jako Plzeň, Praha, Stráž pod Ralskem, prostě tam kde mají větší jistotu zaměstnání. Pokud již jdou sem na jih, tak třeba kvůli integračním bytům, ale to je spíš jejich poslední možnost.

Dobře, děkuji za ochotu a pomoc.